

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Projekt multikulturní výchovy v dětském domově

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Michaela Špindlerová**
Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PaedDr. Jitce Jursové Ph.D., která mi po celou dobu poskytovala cenné připomínky a odborné rady, jimiž přispěla ke zpracování mé bakalářské práce. Dále bych také ráda poděkovala vedoucí vychovatelce dětského domova Donně Revajové, která mi umožnila zrealizovat program v dětském domově. Na závěr bych chtěla poděkovat i své rodině a blízkým za podporu a trpělivost během studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou multikulturní výchovy v dětském domově. Úkolem této bakalářské práce bylo vytvořit, zrealizovat a následně zhodnotit vlastní program multikulturní výchovy zrealizovaný v dětském domově.

Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení pojmů spojených s tématem práce, zejména tedy pojmů týkajících se multikulturní výchovy, ústavní výchovy, dětských domovů, národnostních menšin a to zejména romské a vietnamské menšiny a metod využívaných při realizaci multikulturní výchovy.

Praktická část popisuje ucelený tématicky zaměřený program: jeho tvorbu, jednotlivé lekce, průběh a následné zhodnocení celého programu. V příloze je zařazen slovníček pojmů týkající se multikulturní výchovy, hodnotící dotazník, hodnocení programu a práce žáků.

Klíčová slova: multikulturní výchova, národnostní menšina, dětský domov.

Annotation

This bachelor thesis is about multi-cultural education in children's home. The goal of this thesis was to create and implement and then also check and evaluate own multi-cultural education program implemented in children's home.

The theoretical part tries to explain term related to the thesis, specially terms related to multi-cultural education, institutional education, children's homes, minorities (specially Gipsy and Vietnamese minority) and methods of multi-cultural education.

The practical part explains complex, topical program: its creation, single lections, the process and final evaluation of the project. The dictionary of terms related to the multi-cultural education, evaluation questionnaire, the review of the project and theis are attached.

Key words: multicultural education, national minority, children's home.

OBSAH

Úvod.....	12
TEORETICKÁ ČÁST	14
1 Multikulturní výchova.....	14
1.1 Multikulturalismus	14
1.2 Multikulturní výchova.....	14
1.3 Vymezení pojmu multikulturní výchova.....	15
1.4 Multikulturní výchova jako součást vzdělávacího systému.....	18
1.5 Pojetí multikulturní výchovy v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.....	19
1.6 Přínos průřezového tématu Multikulturní výchova k rozvoji osobnosti žáka (RVP, 2013)	19
1.7 Tématické okruhy průřezového tématu Multikulturní výchova (RVP 2013)....	21
2 Péče nahrazující péči rodičů	22
2.1 Ústavní péče	22
2.2 Ústavní výchova.....	22
2.3 Zařízení, ve kterých je prováděn výkon ústavní výchovy.....	22
3 Dětský domov	24
3.1 Obecná charakteristika dětských domovů.....	24
3.2 Umístování dětí do dětských domovů	24
3.3 Cíle vzdělávání v dětském domově.....	25
3.4 Výchovně-vzdělávací činnost v dětském domově	25
4 Národnostní menšiny v České republice.....	27
4.1 Romská menšina v České republice.....	27
4.1.1 Historie Romů.....	28
4.1.2 Historie Romů z hlediska péče o dítě	28
4.1.3 Nevzdělanost Romů	29
4.1.4 Neformální vzdělávání Romů.....	29
4.1.5 Integrovaní programy pro Romy	30
4.2 Vietnamská menšina.....	30
4.2.1 Historie vietnamské populace v České republice	31

4.2.2	Vzdělanost vietnamské mládeže	31
5	Metody pro realizaci multikulturní výchovy	33
5.1	Metody výuky	33
	PRAKTICKÁ ČÁST	37
6	Příprava a návrh programu MKV	37
6.1	Cílová skupina.....	37
6.2	Charakteristika dětského domova	38
6.3	Cíle programu.....	39
7	Popis programu	41
7.1	První blok – Multikulturní výchova	42
7.2	Druhý blok - Romská menšina.....	44
7.3	Třetí blok – Romská menšina.....	46
7.4	Čtvrtý blok - Vietnamská menšina	49
7.5	Pátý blok – Vietnamská menšina.....	51
7.6	Šestý blok - Čínská menšina	52
7.7	Sedmý blok – Čínská menšina	54
7.8	Osmý blok – Ukrajinská menšina	57
7.9	Devátý blok – Závěrečné aktivity	60
8	Zrealizované aktivity v dětském domově - reflexe.....	62
9	Hodnocení programu.....	67
9.1	SWOT analýza programu.....	69
	Závěr.....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vietnamské klobouky	77
Obrázek 2 Narodil jsem se jako Rom... ..	77
Obrázek 3 Narodil jsem se jako Rom... ..	77
Obrázek 4 Čínské písmo	77
Obrázek 5 Úvaha na téma multikulturní výchova	77

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled výchovných cílů	40
Tabulka 2: "Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného“.....	41
Tabulka 3: První blok - Multikulturní výchova	42
Tabulka 4: Druhý blok - Romská menšina	44
Tabulka 5: Třetí blok - Romská menšina	46
Tabulka 6: Čtvrtý blok - Vietnamská menšina	49
Tabulka 7: Ukázka vietnamských slov	51
Tabulka 8: Pátý blok - Vietnamská menšina.....	51
Tabulka 9: Šestý blok - Čínská menšina	52
Tabulka 10: Sedmý blok - Čínská menšina	54
Tabulka 11: Osmý blok - Ukrajinská menšina	57
Tabulka 12: Jak se ukrajinsky řekne?	58
Tabulka 13: Průběžné aktivity	60
Tabulka 14: SWOT analýza programu	69

Seznam použitých zkratk

MKV – Multikulturní výchova

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Úvod

Bakalářská práce pojednává o problematice multikulturní výchovy v dětském domově. Multikulturní výchova má velký význam vzhledem k vytváření postojů naší společnosti vůči příslušníkům jiných národů, jiných ras. Všeobecně se v současné společnosti setkáváme s dětmi různých národnostních menšin. Aktuálním a citlivým tématem je problematika multikulturní výchovy v dětských domovech, do kterých jsou děti často umisťovány.

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit v dětském domově program zaměřený na multikulturní výchovu, následně jeho část zrealizovat a vyhodnotit účinnost. Program je vytvořený jako komplex aktivit a činností, které umožňují vzájemné poznání kultur. Program jsem zaměřila na národnostní menšiny, které se objevují v české společnosti, a je rozdělen do několika výchovných bloků, kdy se každá část zaměřuje na jednotlivé národnostní menšiny a rozvíjení spolupráce a komunikace žáků mezi sebou.

Ve skupině, kde jsem program realizovala, se sešly děti různých menšin, práce probíhala ve formální, předem sestavené skupině. Jednalo se o rodinnou skupinu dětského domova v České Lípě. Skupina se sešla v počtu 8 dětí. Jednalo se o tři dívky, z toho dvě byly romského původu, čtyři chlapce české národnosti a chlapce vietnamské národnosti.

Jedním z nejdůležitějších cílů pro mě bylo přispět ke zlepšení společenských podmínek v rodinné skupině v dětském domově. Mou snahou bylo, aby si děti uvědomily, že s nimi v dětském domově žijí děti odlišných národnostních menšin a zamyslely se nad tím, že i přesto, že jsou odlišní, mají mnoho společného. Program jsem uskutečnila na základě předchozího zkoumání dětí, jejich chování a znalostí.

V teoretické části se v samostatných kapitolách zaměřuji na multikulturní výchovu a její umístění ve vzdělávací soustavě, kratší kapitola je zde věnována ústavní výchově, v další části se zaměřuji na dětské domovy. Dále jsem pozornost směřovala na národnostní menšiny, především romskou a vietnamskou menšinu, vzhledem k tomu, že se tyto děti v rodinné skupině nacházely. V poslední kapitole v teoretické části jsou zahrnuty metody, které jsou nejčastěji využívány při realizaci multikulturní výchovy.

Praktická část přináší přípravu programu, a to ucelený program s názvem „*Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného*“. Nachází se zde také rozpis jednotlivých aktivit s podrobným popisem, časovou dotací a potřebnými pomůckami. Na konci praktické části jsou reflexe zrealizovaných aktivit v dětském domově a vyhodnocení programu.

Program byl primárně vytvořen pro specifickou skupinu dětského domova, ale je

realizovatelný i například ve školních klubech, nebo při různých projektových dnech. I přesto, že je program koncipován pro určitou skupinu dětského domova, je možné program upravovat podle dětí, které se nachází ve skupině. Příslušné lekce, které jsou v programu vytvořeny, jsou zaměřeny na nejčastěji se vyskytující národnostní menšiny na našem území. Při vytváření jednotlivých lekcí a výběrem aktivit je vždy důležité vybírat aktivity s ohledem na účastníky, kteří jsou ve skupině.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Multikulturní výchova

1.1 Multikulturalismus

Multikulturalismus chápeme jako popis a výklad etnické různorodosti a soužití odlišných kulturních a sociálních, případně náboženských skupin, které jsou založené na odlišných kulturních vzorcích v rámci státu. Klade se důraz na respektování odlišnosti a různorodosti, toleranci a odmítání rasismu. (Jančář, 2011)

Je to tedy myšlenkový a politický směr, který se zabývá mnohostí kultur. Zastává stanovisko, kdy v jedné společnosti spolu mohou žít nejen jednotlivci, ale zároveň také skupiny s odlišnou kulturou.

Multikulturní společnost neboli multikulturalitu chápeme, jako stav kdy v jedné společnosti na jednom území spolu žijí lidé původem z různých kulturních prostředí. Multikulturalita neznamena pouze rozdílnost v chování v tradicích, hodnotách a kultur, ale také hledání způsobů soužití a to od existence vedle sebe, k respektu, toleranci až po spolupráci. V současné tzv. ideální společnosti se jedná o bezproblémové soužití. Lidé z národnostních menšin mají stejná práva jako většina. Nemusejí se tak vzdávat své náboženské či kulturní identity.

Pluralismu pochází z latinského pluralis, *množiny, vícery*. Je to směr, který uznává existenci více podstat. Svět je totiž složitý a nemůžeme ho obsáhnout jednou teorií či jednou absolutní pravdou. Pojem pluralismus zavedl americký filosof William James. Pluralismus se rozšířil do mnoha oblastí, kterými jsou náboženství, filosofie, politika a věda. Kulturní pluralismus řeší soužití více kultur na území jednoho státu. Hledá také na jedné straně meze pokojného žití, ale také nečekané výhody a přednosti kulturní rozmanitosti, hledá jejich východiska a hranice společného soužití.

„Rozdíl mezi pluralismem a multikulturalismem je tedy ten, že multikulturalismus automaticky předpokládá, že soužití různých kultur je možné a bezkonfliktní. Pluralismus toto netvrdí, dívá se na multikulturní realitu spíše kritickým pohledem a snaží se nalézt nikoliv zcela ideální, ale reálné řešení, které by neohrozilo stabilitu státu.“ (Kosová, 2009, s. 9)

1.2 Multikulturní výchova

V současné době patří multikulturní výchova k velmi diskutovaným tématům.

Multikulturní výchova (dále častěji MKV), jako jedno z průřezových témat v základním vzdělávání, seznamuje žáky s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Seznamuje majoritní společnost se základními specifiky ostatních národností, žijících v České Republice.

Vzhledem k tomu, že v naší společnosti žije početná skupina lidí z různých kultur, je zapotřebí nacházet styčné body pro vzájemné respektování a spolupráci. Ve škole i v mimoškolních zařízeních se žáci velmi často setkávají s nejrůznějším sociálním a kulturním zázemím, proto MKV velmi úzce souvisí i s formováním mezilidských vztahů. V dnešní době je MKV součástí rámcového vzdělávacího programu. Hodně pedagogů má stále problém s tím, co si pod pojmem MKV má představit, co všechno obsahuje, a jak správně mají dětem tuto problematiku objasnit. Z tohoto důvodu si myslím, že s problematikou multikulturní výchovy, by se děti měly seznamovat hned v raném věku. (Švingalová, 2007)

Multikulturní výchova velmi úzce souvisí s mezilidskými vztahy žáků ve škole, vztahy mezi učiteli a žáky, vzájemnými vztahy mezi školou a rodinou a mezi školou a místní komunitou. Vzhledem k tomu, že škola působí jako prostředí, v němž se setkávají žáci z různých sociálních a kulturních zázemí, je zapotřebí, aby školy vytvořily žákům bezpečné prostředí, ve kterém se všichni budou cítit rovnoprávně. Je důležité, aby žáci jak majoritní, tak minoritní společnosti, poznávali navzájem své kultury. To přispívá ke vzájemnému poznávání obou skupin, k toleranci jiných kultur a z velké části k odstraňování nepřátelství a předsudků vůči čemukoliv „cizímu“. (Švingalová, 2007)

1.3 Vymezení pojmu multikulturní výchova

Multikulturní výchova má mezinárodní rozšíření, v České republice jde však o poměrně mladý pojem, a pro českou společnost má zvláštní význam. Pojem multikulturní výchova byl převzat z anglického výrazu multicultural education. V angličtině se pojem education dá přeložit jako výchova a vzdělávání a jednak jako pedagogika. U nás se pojem multicultural education začal používat jen ve smyslu slova výchova – což je uvedeno jako nepřesné. Přesnější by tedy bylo používat termín „multikulturní edukace“. Nesmíme tedy zapomenout, že při multikulturní výchově jde nejen o výchovu, ale současně i o vzdělávání - vytváření si nových poznatků.

„Dominantní složkou multikulturní edukace je vzdělávání, tedy proces, který spočívá v záměrném, organizovaném vyučování nějakých poznatků, dovedností, postojů aj. a s tím spojený učení na straně vzdělávajících se subjektů.“ (Průcha 2006, s. 15).

Zde je tedy MKV založena především na znalostech a schopnosti převedení znalostí do praxe. Pokud žák nebude mít dostatečné znalosti například o dětech romského původu, může se stát, že bude jednat na základě předsudků.

Průcha v jeho pracích rozumí multikulturní výchově jako: „*edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje, i značné finanční prostředky, ale její skutečný efekt není spolehlivě prokázán*“ (Průcha, 2006, s. 15). Průcha v jeho práci rozděluje MKV do čtyř následujících aspektů.

1) Multikulturní výchova je praktická edukační činnost

Prováděná především ve školní výuce, kde jsou zařazována témata o charakteristikách jiných kultur, postojích jiných etnik a ras a respektování jiných národů. MKV se realizuje v mnoha projektech, výstavách, festivalech ve spoustě publikací různých vládních i nevládních organizací, které slouží stejně jako výuka MKV ve škole. Velmi často mezi ně můžeme zařadit mezinárodní výměnné pobyty mládeže, studentů a podporu mezinárodní spolupráce škol. (Průcha, 2006)

2) Multikulturní výchova jako oblast vědecké teorie s interdisciplinárním charakterem

MKV neznamená pouze praktické edukační aktivity, ale je to také rozvinutá teorie, která vychází z několika vědeckých disciplín. Pro teoretické objasnění MKV jsou pro nás velmi důležité poznatky a poznávací procedury, které jsou používány v etnologii, interkulturní psychologii, teorii komunikace aj. Pokud chceme porozumět MKV celkově, musíme čerpat poznání o daném jevu v interdisciplinárním pohledu. (Průcha, 2006)

3) Multikulturní výchova je oblast výzkumu

Jak v zahraničí tak postupně i u nás jsou prováděny empirické výzkumy, které se zabývají jevy, kterými jsou např. postoj příslušníků jedné etnické či jazykové skupiny vůči příslušníkům jiných etnických skupin, vnímání a respektování odlišnosti a v komunikaci jednotlivých etnických skupin, vnímání rasových předsudků u dětí a mládeže. (Průcha, 2006)

4) Multikulturní výchova je systém informačních a organizačních aktivit

Aby věda, výzkum a edukační praxe správně fungovaly, musí se opírat o podpůrná zařízení - odborná literatura, vědecké organizace, informační centra. Existuje spousta odborné literatury, článků, které se specializují problematikou MKV, nebo s ní blíže

souvisí. (Průcha, 2006)

Na rozdíl od Průchy pedagogický slovník vymezuje MKV následovně: „*multikulturní výchova umožňuje jedinci rozvíjet chápání a přijímání různorodosti jako pozitivního jevu a hodnotit rozdíly mezi lidmi z různých kultur jako přínosné. Odlišnost by neměla být chápána jako potenciální zdroj konfliktu, ale jako příležitost k vlastnímu obohacení. Interkulturní výchova a vzdělávání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multikulturních společnostech, nikoliv pouze v majoritní skupině – jako např. odmítání menšinové skupiny (rasismus, xenofobie) – ale také mezi menšinami, jako je asimilace, akulturace, ztráta kulturních hodnot, ztráta individuální identity, opovrhování vlastní kulturou, násilná integrace a adaptace*“ (Pedagogický slovník, 1998, s. 123)

Švingalová ve své práci rozumí MKV takto: „*multikulturní výchova se jako koncept rozvíjí ve světě od druhé poloviny 20. století jako reakce na existenci multikulturní společnosti. Ve školství jde především o snahu připravit žáky a studenty na život a soužití v kulturně, národnostně, etnicky, sociálně, nábožensky a jinak heterogenní společnosti.*“ (Švingalová, 2007, s. 25)

Na webových stránkách Českého helsinského výboru je multikulturní výchova v širším slova smyslu definována následovně: „*Multikulturní výchova se zabývá nejen vztahy mezi etnicky rozdílnými skupinami ve společnosti, ale i výchovou k respektování a uznání kulturních odlišností všech ohrožených či znevýhodněných skupin, jejichž plná práva naše společnost zatím není schopna efektivně zaručit (etnické skupiny, imigranti, děti, senioři, ženy skupiny s odlišnou sexuální orientací aj.)*“ (Laubeová, s. 15, 2002)

Mimo jiné se MKV definuje jako: „*Výchovně vzdělávací přístup, který vychází z respektu a uznání kulturních (zejména etnických, jazykových, náboženských) odlišností, a jenž je zaměřen na všechny členy společnosti, je holistický, inkluzivní a postihuje všechny dimenze a oblasti výchovně vzdělávacího procesu, včetně neformálních intervencí, a to s cílem dosáhnout efektivní rovnosti příležitostí a pokud možno i výsledků, podporovat intelektuální komunikaci a kompetenci, překonávat rasismus a diskriminaci ve všech jejich formách.*“ (Laubeová, s. 15, 2002)

Ve své práci vykládám MKV jako výchovu (činnost), která učí lidi různých národnostních etnik, různých náboženských skupin, žít vedle sebe, poznávat a vzájemně se respektovat.

1.4 Multikulturní výchova jako součást vzdělávacího systému

Mnohé země a spousta nadnárodních organizací podporují multikulturní výchovu prostřednictvím různých vzdělávacích projektů a programů¹. Projekty jsou realizovány v rámci formálního tak i neformálního vzdělávání. I Česká republika realizuje tyto programy. Prvky MKV jsou začleněny do vzdělávacích programů, které jsou určeny českým školám, jsou zařazovány do učebních osnov a učebnic vyučovacích předmětů. (Průcha, 2006)

Už v Národním dokumentu Bílá kniha z roku 2001 byla zmíněna důležitost multikulturní výchovy. Bílá kniha vymezuje obecné cíle výchovy a vzdělávání v českých školách. Velká pozornost je zde také věnována cílům, které se vztahují k multikulturní výchově. Bílá kniha obsahuje mj. tyto cíle:

Posilování soudržnosti společnosti - vzdělávací soustava je jednou z nejvýznamnějších integrujících sil a to nejenom předáváním hodnot a tradic, ale jedná se především o zajištění *rovného přístupu ke vzdělávání*, vyrovnání nerovnosti etnicky znevýhodněných lidí. Zaměřuje se hlavně na výchovu k lidským právům a multikulturalitě, která poskytuje informace o všech menšinách.

Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti – usiluje o život bez konfliktů a negativních postojů ve společnosti druhých lidí, máme zde i na mysli jiné národy, jazyky, menšiny. Člověk by měl být schopen respektovat i odlišnosti mezi lidmi, kulturami, které jsou v dnešním světě propojeny. (Bílá kniha, 2001)

Přestože v různých oblastech nebyla naplněna řada cílů již ve výše zmíněném Národním programu, byly české státní orgány nuceny prověřit organizaci vzdělávání a vymezit další priority rozvoje vzdělávání. V červenci roku 2014 byla předložena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Tato strategie vychází z určitého množství priorit, o které tvůrci této strategie budou usilovat.

Vzdělávací politika je založena především na konceptu celoživotního učení. Pro následující období jsou stanoveny tři priority:

- snižovat nerovnosti ve vzdělávání,
- podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad,
- odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.

---

¹Projekt – Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání, Projekt Varianty, Czechkid (Projekt o multikulturalitě očima dětí)

1.5 Pojetí multikulturní výchovy v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Multikulturní výchova je v rámcovém vzdělávacím programu jedním z šesti průřezových témat, které tvoří povinnou součást vzdělávání. Průřezová témata usilují o komplexní rozvoj osobnosti každého žáka. Průřezová témata jsou následující: (RVP ZV, 2013)

- osobnostní a sociální výchova,
- výchova demokratického občana,
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- multikulturní výchova,
- environmentální výchova,
- mediální výchova.

Multikulturní výchova, jako jedno z průřezových témat, umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. V rámci tohoto průřezového tématu si žáci uvědomují svojí vlastní kulturní identitu, jaké mají tradice a jejich hodnoty. Poznávají vlastní kulturu a uvědomují si odlišné kulturní menšiny na území České republiky. Rozvíjí u žáků smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci a především rozvíjí respektování neustále se rozvíjející multikulturní společnosti. Jak u majoritní společnosti, tak u minoritní společnosti se multikulturní výchova snaží nacházet kontaktní body pro vzájemné respektování. (RVP ZV, 2013)

Multikulturní výchova má blízký vztah se všemi vzdělávacími oblastmi. Blízkou vazbu má především se vzdělávací oblastí „Člověk a společnost“ a „Jazyk a jazyková komunikace“. Mezi další vzdělávací oblasti patří „Informační a komunikační technologie“, „Umění a kultura“ a „Člověk a zdraví“. Z oblasti „Člověk a příroda“ má nejbližší k vzdělávacímu oboru zeměpis. Zajímá se především o vztahy mezi příslušníky odlišných národů a etnických skupin. (RVP ZV, 2013)

1.6 Přínos průřezového tématu Multikulturní výchova k rozvoji osobnosti žáka (RVP, 2013)

V oblasti dovedností můžeme jednoduše shrnout obsah tohoto průřezového tématu do několika krátkých vět. Učit se poznávat! Učit se být! Učit se být s druhými! A v neposlední řadě: Učit se jednat! „*V systému našeho vzdělávání představují průřezová témata prostor*

pro realizaci společného minima občanských a osobních kvalit, které pedagogové mají přestovat u sebe a studentů k tomu, aby absolventi byli připraveni obstát v dnešním světě. Také představují minimum pro zajištění koheze společností, a to nejen těch národních, ale především také v globálním smyslu celé naší civilizace.“ (Kociánová, Košák, Valůch, Zeman, 2008, s. 8)

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- *poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti*
- *učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých*
- *učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazena jiné*
- *rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin*
- *rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie*
- *učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a připravenosti nést odpovědnost za své jednání*
- *poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.*

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- *pomáhá žákům prostřednictvím informací vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám, reflektovat zázemí příslušníků ostatních sociokulturních skupin a uznávat je*
- *napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí*
- *stimuluje, ovlivňuje a koriguje jednání a hodnotový systém žáků, učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu*
- *pomáhá uvědomovat si neslučitelnost rasové (náboženské či jiné) intolerance*

s principy života v demokratické společnosti

- *učí vnímat sebe sama jako občana, které se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám (RVP, 2013, s. 111-112)*

1.7 Tématické okruhy průřezového tématu Multikulturní výchova (RVP 2013)

Tématické okruhy Multikulturní výchovy vycházejí ze současné situace ve škole, reflektují aktuální dění v místě školy a současnou situaci ve společnosti. Výběr a realizace daného tématického okruhu, tématu může být z velké části ovlivněn vzájemnou dohodou učitelů, učitelů a žáků, učitelů a zákonných zástupců dítěte. (RVP ZV, 2013)

Jedná se především o tyto tématické okruhy průřezového tématu MKV.

- **Kulturní diference** – Okruh kulturní diference se zaměřuje na jedinečnost každého člověka a jeho individuálních zvláštností. Člověk poznává vlastní kulturní umístění, a respektuje zvláštnosti ostatních etnik žijících v místě školy žáka, orientuje se v problémech sociokulturních rozdílů.

- **Lidské vztahy** – Všichni lidé mají právo žít společně a podílet se tak na spolupráci s jinými lidmi a udržovat s nimi tolerantní vztahy. Důležitá je integrace ve vztazích a to jak v rodinných, profesních, tak i ve vztazích vrstevnických. Umět se vcítit do role druhého a umět osobně přispět k zapojení žáků z odlišného prostředí do kolektivu třídy.

- **Etnický původ** – Tématický okruh, který se zabývá rovnocenností všech etnických skupin a kultur. Odlišností lidí, základních informací o etnických skupinách žijících na našem území. Zaměřuje se na jejich způsoby života, jejich myšlení a vnímání světa.

- **Multikulturalita** – „*Multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti, multikulturalita vzájemného obohacování*“ (RVP ZV, 2013, s. 112) Zaměřuje se na rysy jazyků, komunikaci s příslušníky odlišných sociokulturních skupin a rovnocennost všech občanů. Využívání cizího jazyka slouží jako nástroj, s nímž se dorozumíváme s příslušníky jiných národností.

- **Princip sociálního smíru a solidarity** - „*odpovědnost a přispění každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám*“ (RVP ZV, 2013, s. 112) Tvořit v multikulturní společnosti život bez konfliktů, aktivně se podílet na přetváření společnosti, každý v rámci svých možností a zohlednit v něm potřeby minoritních skupin. (RVP ZV, 2013)

2 Péče nahrazující péči rodičů

Výchova a péče o děti je především právem a povinností každého rodiče. Ne však všichni rodiče se chtějí nebo umí postarat o své děti. V těchto situacích, kdy děti nemohou vyrůstat ve své biologické rodině, je nutné hledat jinou formu náhradní výchovy. Vzhledem k tomu, že jsem si pro realizaci programu vybrala dětský domov, rozhodla jsem se část své bakalářské práce věnovat charakteristice ústavní péče, ústavní výchově a zařízením, ve kterých je ústavní výkon prováděn.

2.1 Ústavní péče²

V ústavní péči jsou děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které byly soudem svěřeny do zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc, a také děti, které byly svěřeny do péče osobám odpovědným za výchovu dětí. (Středisko náhradní rodinné péče, 1994)

2.2 Ústavní výchova

Ústavní výchova je výchovné opatření, které nařizuje soud, jestliže je výchova dítěte ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření v tomto případě nevedla k nápravě. Dalším z důvodů nařízení ústavní výchovy, je pokud rodiče z vážných důvodů nemohou zabezpečit výchovu dítěte. Před nařízením ústavní výchovy, je soud vždy povinen zkoumat, zda výchovu nejde zajistit náhradní rodinnou péčí, nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. Tyto dvě formy mají vždy přednost před ústavní výchovou. (Středisko náhradní rodinné péče, 1994)

2.3 Zařízení, ve kterých je prováděn výkon ústavní výchovy

- **kojenecký ústav** – zařízení, pro děti od narození do 3 let, které z nejrůznějších důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní biologické rodině. Děti sem přicházejí rovnou z porodnice nebo už z rodiny, která se o své dítě nemůže postarat.
- **diagnostický ústav** – zařízení, do kterého jsou děti umístěny za účelem komplexního vyšetření. Na základě vyšetření zdravotního stavu jsou pak umístěny do dětských domovů, dětských domovů se školou či do výchovných ústavů. Pobyt v diagnostickém ústavu trvá zpravidla dva měsíce. Děti v rámci pobytu v diagnostickém ústavu navštěvují internátní školu se vzdělávacím programem základní školy nebo školy

---

²Sbírka zákonů č. 109/2002 ze dne 5. února o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

speciální. Kromě speciálních pedagogů a vychovatelů s dětmi pracuje psychiatr, psycholog a odborný zdravotní pracovník.

- **dětský domov** – zařízení pro děti ve věku od 3 do 18 let s nařízenou ústavní výchovou, které nemají možnost vyrůstat ve vlastní biologické rodině. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou bez závažných poruch chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

- **dětský domov se školou** – zařízení, do kterého se umísťují děti ve věku od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Zajišťuje péči o děti, které mají nařízenou ústavní výchovu se závažnými poruchami chování, které vyžadují pro přechodnou nebo trvalou duševní poruchu výchovně léčebnou péči, nebo mají nařízenou ochrannou výchovu. Tyto děti se vzdělávají ve škole, která je součástí zařízení.

- **výchovný ústav** – zařízení, které pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování a kterým byla nařízena ústavní výchova nebo jim byla uložena ochranná výchova. Výjimečně sem může být umístěno i dítě starší 12 let a mladší 15 let, které má natolik závažné výchovné problémy, kvůli kterým nemůže být umístěno do dětského domova nebo dětského domova se školou. (Středisko náhradní rodinné péče, 1994)

V těchto ústavech jsou děti rozděleny podle pohlaví. Všechny tyto ústavy zajišťují péči o děti všech věkových kategorií – a to od narození až do osmnácti let.

Pro realizaci programu jsem si vybrala dětský domov v České Lípě, proto bych následující kapitolu ráda věnovala obecné charakteristice dětských domovů.

3 Dětský domov

3.1 Obecná charakteristika dětských domovů

Dětský domov pečuje o každé dítě umístěné do tohoto zařízení podle individuálních potřeb každého dítěte. V domově je zajištěna péče o děti, které nemají závažné poruchy chování a které mají nařízenou ústavní výchovu. Ve vztahu k dětem plní především výchovné, vzdělávací a sociální úkoly. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti, kterým nemůže být výchova z vážných důvodů realizována ve vlastní rodině nebo v jiné formě náhradní rodinné péče. Dítě v dětském domově nachází nový domov, který mu po určitou dobu nahrazuje jeho vlastní rodinu, která z určitého důvodu neplnila svoji funkci.

Tyto děti navštěvují školy, které nejsou součástí dětského domova. Děti navštěvují školy v blízkosti domova, nebo přes týden bývají na internátní škole a do dětského domova se vrací na víkendy. Dětské domovy dělíme na dětský domov rodinného typu a na dětský domov internátního typu.

Do dětského domova jsou umisťovány děti především ve věku od 3 do 18 let. Mohou sem být umístěny také nezletilé matky spolu s dětmi. V případě, že se připravují na další vzdělávání, mohou být v dětském domově do 26 let.

Základní jednotkou dětského domova je rodinná skupina, která má zpravidla nejméně 6 až 8 dětí stejného nebo odlišného pohlaví a věku. Pokud se v dětském domově nachází sourozenci, zpravidla jsou ve stejné rodinné skupině, pokud tomu nebrání vážné výchovné problémy.

3.2 Umisťování dětí do dětských domovů

Velká část dětí je do dětského domova umisťována na základě rozhodnutí soudu. Návrh na umístění dítěte do dětského domova podává orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) na základě toho, zda je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena, nebo rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte, nemohou nebo nechtějí své dítě vychovávat a nechtějí mu zajistit bezpečný život.

OSPOD se zaměřuje především na rodiče dětí, kteří neplní své rodičovské povinnosti, zneužívají svá práva a v neposlední řadě se také zaměřují na děti, jejichž rodiče zemřeli.

Na základě výsledků studie v České republice (Ptáček et al., 2011) je důvodem k umístění dětí v dětském domově nejčastěji, a to v 66 %, nedostatečná péče o dítě a v 10 % případů finanční situace rodiny. V 7 % případů rodiče nezvládali výchovu

problémového dítěte, v 5 % byly důvodem odebrání sociální důvody rodiny. Pouze ve 12 % případech byly umístěny děti z důvodů, které lze považovat za jednoznačně oprávněné, a to je týrání, alkoholismus rodičů a rodiče ve výkonu trestu. (Ptáček, Kuželová, Čeledová, 2011, s. 9)

3.3 Cíle vzdělávání v dětském domově

Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti, kterým nemůže být výchova realizována ve vlastní rodině nebo v jiné formě náhradní rodinné péče. „Cíle jsou odvozeny především z obecných ustanovení o náhradní ústavní péči ve školských zařízeních. Dále lze cíle spatřovat v náplni práce jednotlivých pedagogů v právech dětí umístěných v dětských domovech, podle práv a povinností ředitele zařízení a osob odpovědných za výchovu. Veškeré činnosti pracovníků dětských domovů a zúčastněných osob (např. rodiče dítěte) jsou podřízeny individuálnímu přístupu, který je posazen do primárního zájmu dítěte. Jen dokonalé porozumění celkové situace dítěte může vést k efektivnímu řešení jeho problému. Zákony netvoří cíle, avšak formují podmínky k výkonu sociálního programu.“ (Mertlíková, 2008, s. 23)

Dětské domovy by měly podporovat vztahy mezi sourozenci a biologickými rodiči a tento vztah v co nejvyšší míře rozvíjet, samozřejmě za předpokladu, že o to obě strany stojí. Vychovatelé se u dětí snaží podporovat vztahy ve skupině, učí děti žít v kolektivu a učí děti slušnému a ohleduplnému chování. Zároveň také chtějí, aby svěřenci dětských domovů úspěšně dokončili vzdělání a uvědomili si, že vzdělání je předpokladem dalšího úspěšného a spokojeného života, které jim otevře mnoho možností na trhu práce. Důležité je, aby se děti naučily řešit problémy, a uměly si s nimi v budoucím životě poradit.

Jedním z nejdůležitějších cílů všech dětských domovů je připravovat svěřené děti na plnohodnotný a samostatný život ve společnosti.

3.4 Výchovně-vzdělávací činnost v dětském domově

Každá rodinná skupina má k dispozici své vlastní prostory, které děti společně obývají a o které společně pečují. Zpravidla se v každé rodinné skupině nachází kuchyň, sociální zařízení, pokoje dětí a společenská místnost. Děti pomáhají s přípravou jídla v kuchyni dětského domova. Každý vychovatel důsledně vede děti k dodržování zásad slušného chování při stravování.

Každé dítě se zapojuje do pracovních činností (mytí nádobí, drobné opravy, úklid jak

společných prostorů, tak vlastních pokojů). Vychovatelé vedou děti k dobrému zacházení se svými věcmi. Učí děti k šetrnosti se svým kapesným, k ochraně soukromých věcí a k ochraně majetku dětského domova.

Dětský domov zajišťuje dětem pravidelnou docházku do mateřské školy, základní školy, speciální školy, středních odborných nebo do jiných škol. Příprava dětí na vyučování je přizpůsobena individuálním potřebám jednotlivých dětí a je vždy stanovena denním režimem. Pokud je potřeba další individuální příprava na vyučování, je zapotřebí, aby o tom vychovatel informoval vedoucího vychovatele nebo přímo ředitele dětského domova.

Denní zaměstnání se řídí režimem dne, rozvrhem školy a plánovanou činností rodinné skupiny. Čas po vyučování vychovatelé většinou věnují přípravě do školy, odpočinku. Děti mohou navštěvovat zájmovou činnost jak v dětském domově, tak i mimo něj.

Volné dny většinou děti využívají k zájmové činnosti, vycházkám či k návštěvám rodin nebo osob zodpovědných za jejich výchovu. Pokud je dětský domov zapojen do různých projektů, grantů, často k nim jezdí pracovníci a pořádají přednášky, které dětem mohou usnadnit vstup do života mimo dětský domov.

4 Národnostní menšiny v České republice

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury, za účelem společného vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“ (Národnostně menšinová politika České republiky, 2009)

Z historického hlediska byl pro Romy vždy přirozený model společného soužití ve velké příbuzenské skupině, mezi nimiž panovaly silné vztahy, a to jak mezi všemi generacemi, tak i mezi vrstevníky. V situaci, kdy se stabilní skupina ocitne v nebezpečí, většinou se její členové semknou k sobě. V těchto situacích se Romové ocitali prakticky od svého počátku. Můžeme z toho tedy vyvodit, že příbuzenské vztahy patří mezi nejdůležitější hodnoty Romů i dnes. (Středisko náhradní rodinné péče, 2007)

Na rozpadu tehdejšího romského společenství se z velké části podílela politika asimilace v padesátých až sedmdesátých letech 20. století. Jak kočovní tak i usedlí Romové, kteří byli na cestách mezi prací či domovem na Slovensku a Čechách, byli zastiženi a velká část rodin byla od sebe rozdělena. *„Zpřetrhání rodinných vazeb znamenalo destrukci hierarchického systému, v Romských společenstvích a tím ztrátu přirozené funkce sociálních korektur.“* (Středisko náhradní rodinné péče, 2007, s. 16)

4.1 Romská menšina v České republice

V České republice Romové tvoří početně nejvýznamnější etnickou menšinu. Romové jsou skupinou, která je společensky vyloučená. Velká část české populace má k postavení romské minority negativní postoj. Romská menšina má v soužití s českým národem velké množství problémů. Česká strana jim vytýká, hlučnost, nevzdělanost, nízkou kvalifikaci, špatnou pracovní morálku, špatné sousedské vztahy, kriminalitu, agresivitu. Naopak Romové vytýkají Čechům citový chlad, vypočítavost, xenofobii, rasismus a nadřazené chování.

Začne-li se hovořit o Romech, reakce bývají velmi různé, někteří hovoří z osobních zkušeností, ale myslím si, že velká část lidí jedná na základě předsudků. Předsudek můžeme chápat jako názor a postoj jednotlivce, skupiny, populace nebo národů, které odrážejí většinou neobjektivní a z velké části negativní vztahy k jiným lidem. Školní

vzdělávání a výchova, může některé z nich vytvářet, či utvrzovat, ale většinou už není schopna předsudky odstraňovat, či úplně vyvracet.

4.1.1 Historie Romů

Historie Romů sahá do daleké středověké Indie. O indickém původu svědčí především jazyk, ale také i velká podobnost některých zvyků, velmi podobná společenská kultura a například také stejná technologie zpracování kovů.

Za první zmínku o Romech na českém území můžeme považovat kapitolu z kroniky tak řečeného Dalimila „O Kartasiech pohanských“. V roce 1538, nejen u nás, začíná doba pronásledování, vypovídání ze země, mučení a v neposlední řadě zabíjení Romů. Roku 1697 vydal Leopold I mandát, dle kterého byli Romové prohlášeni za psance. Podle tohoto mandátu mohl být jakýkoliv romský psanec kdykoliv zabit jako škodná zvěř. Od počátku 19. století začínají na našem území vznikat romské osady. Asimilace byla jediným možným způsobem, jak se v té době Romové mohli začlenit do majoritní společnosti.

Mezi jednu z nejhorších kapitol v historii dějin Romů patřil holocaust za vlády nacistů. Na konci roku 1939 bylo vyhlášeno trvalé usídlení kočujících osob, za neuposlechnutí bylo v té době zařazení do pracovních táborů. O tři roky později byli nařízením říšského vůdce SS Heinricha Himmlera Romové i romští míšenci deportováni do koncentračního tábora Osvětim-Březinka. 5000 Romů Osvětim nepřežilo, skupina Romů byla zlikvidována a můžeme tedy dle mého názoru hovořit o genocidě. Podle informací v koncentračním táboře Osvětim zemřelo z celé Evropy kolem 20 000 Romů.

Po válce do českých zemí přicházeli Romové ze Slovenska za účelem osídlení pohraničí. Po roce 1948 dochází ke státem zřízené asimilaci, tedy o snahu zařadit Romy mezi ostatní obyvatelstvo a ke snaze tak smazat všechny rozdíly. A až po sametové revoluci se postavení Romů v českých zemích zlepšilo. V této době se začali zřizovat romské organizace, Romové se dostávali do politiky a byla jim zakládána romská média. Je zřejmé, že i v této době jsou Romové pronásledováni a že je zde stále velká rasová diskriminace, se kterou se Romové velmi často setkávají i v současnosti. Nemůžeme se tedy divit, že v postoji Romů vůči majoritní společnosti velmi často převládá pocit nedůvěry a křivdy. (Bodnárová, 2009 s. 50)

4.1.2 Historie Romů z hlediska péče o dítě

„Politika asimilace zahrnovala také institucionální opatření v péči o romské děti. Silnou

tendencí bylo odebírání dětí a jejich umísťování v kojeneckých ústavech a dětských domovech pouze na základě nevhodných hygienických či finančních podmínek rodiny bez ohledu na její funkčnost psychosociální.“ (Středisko náhradní rodinné péče, 2007, s. 16) Následky těchto kroků můžeme velmi často i dnes sledovat na vysokém počtu romských dětí umísťovaných do kojeneckých domovů a dětských domovů. Často se také stává, že nezletilé matky dětí jsou samy umísťovány do těchto institucí. Jedná se o takzvanou sociální dědičnost, tedy o jev neschopnosti vychovávat své vlastní děti, který se přináší na další generace odložených dětí. „Dnešní romské děti v ústavech jsou často již třetí generací, potomky potomků dětí, které byly nepromyšleně obrány a přirozený model rodiny.“ (Středisko náhradní rodinné péče, 2007, s. 16)

4.1.3 Nevzdělanost Romů

Pro mnohé z nás je vzdělání prostředkem k zajištění jistých výhod do budoucna. V dnešní době platí čím vyšší úroveň vzdělání, tím lepší uplatnění na trhu práce. To ovšem vyžaduje plány do budoucna, ale Romové žijí především přítomností, dle toho soudím, že tato vidina budoucích výhod pro ně není příliš atraktivní. Romové chápou školu často, jako „bílou“ represivní instituci a mají k ní nedůvěru. Dalším známým problémem je jazyková bariéra. Rozumějí špatně česky, ale také špatně romsky. Dobrou češtinu neslyší ani v rodině a tím jazykový handicap narůstá.

V těchto případech velmi často dochází k následnému umísťování dětí do speciálních škol. Kromě toho Romové používají ke své komunikaci více neverbálních prostředků a díky tomu je ostatní lidé vnímají více pomocí gest, mimiky, barvy a intenzity hlasu. Romská výchova je nedirektivní a oproti výchově „bílého“ dítěte má minimum omezení a povinností. Z tohoto důvodu můžeme romské děti vnímat jako nevychované a problémové, ale z hlediska romské rodiny je to zcela normální a běžný jev. (Navrátil a kolektiv, 2003)

4.1.4 Neformální vzdělávání Romů

Podle výzkumu na téma multikulturalita v zájmovém a neformálním vzdělávání v severních Čechách se ukázalo, že pravidelná a dlouhodobá účast romské mládeže od dvanácti let a výše na neformálním vzdělávání je spíše výjimečná. Velmi často se stává, že romské děti neukončí ani základní devítiletou povinnou školní docházku. Oproti tomu, romská mládež velmi často navštěvuje nízkoprahové kluby, jinak řečeno kluby s volnou

docházkou. Tyto nízkoprahové kluby mohou navštěvovat děti a mládež ve věku od 12 do 26 let. V těchto klubech děti provádějí smysluplnou aktivitu zaměřenou například na výtvarnou, informační či vzdělávací činnost a seznamují mládež s prevencí sociálně patologických jevů. (Národní institut dětí a mládeže, 2010, s. 9-15)

4.1.5 Integrované programy pro Romy

V dnešní době jsou programy zaměřené na romskou menšinu celostátně finančně podporovány a jsou zaměřovány především do oblastí vzdělávání, zabránění sociálního vyloučení romských komunit a do rozvoje kultury. Ve školách či školských zařízeních pracují romští pedagogičtí asistenti. Pro romské děti jsou také zřizovány přípravné třídy a pro ty, co studují na středních školách, tak mohou těžit z programu pro podporu středoškolských romských studentů. Ministerstvo kultury podporuje vydávání romského periodického i neperiodického tisku a podílí se na organizaci a podpoře romských hudebních slavností. (Reforma multikulturního vzdělávání, 2003)

4.2 Vietnamská menšina

Menšina, která má české občanství a hlásí se k vietnamské národnosti. Vietnamská menšina je často v našich krajích chápána jako uzavřená, samostatná a izolovaná skupina, která se nechce integrovat do české společnosti. V roce 2012 si představitelé vietnamské komunity zažádali, aby jim byl přidělen status národnostní menšiny, který by jim umožnil využívat státní dotace na podporu národnostních menšin. V roce 2013 se vietnamská menšina stala oficiální menšinou v České republice.

Velké procento vietnamských občanů oficiálně podniká na základě živnostenského listu, velká část z nich sice živnostenský list má, ale jejich náplň práce ve firmě spíše odpovídá práci zaměstnance. Typické jsou pro ně prodeje levného dovozového zboží (textil, elektronické zboží, lihoviny, tabák), vietnamská rychlá občerstvení, restaurace, večerky. Pracovní nasazení vietnamských prodejců je i bez tlaku konkurence vysoké. Většina z nich má dlouhou denní pracovní dobu, velmi často pracují přes víkendy, a často pracují v provizorních stáncích.

I přesto, že vietnamská menšina není českou společností vnímána jako xenofobní země, můžeme se často setkávat s rasovými, fyzickými útoky na děti, či rodiče, kvůli barvě pleti, etnické odlišnosti. Často se také stává, že české obyvatelstvo má směrem k vietnamské menšině nemístné, urážlivé poznámky, které se velmi často dotýkají právě dětí, které si svůj pobyt v České republice nezvolily. Útočí se tak na děti, které nemají možnost reagovat

a bránit se. Vietnamští obyvatelé kladou velký důraz na dodržování tradic, důležitá je pro ně rodina, ve které má hlavní slovo otec nebo nejstarší syn. (Černík a kolektiv, 2006)

4.2.1 Historie vietnamské populace v České republice

Na území Československa začala vietnamská komunita přicházet na konci 40. let 20. století. V dobách komunistického režimu přistěhovalců výrazně přibývalo. Po roce 1973 byl zahájen státní program, který podporoval studium a zaměstnání vietnamských obyvatel v průmyslu. Tímto v 80. letech 20. století počty vietnamských obyvatel rapidně stoupaly. V tomto období žilo v Československu přibližně 28 000 Vietnamců. Po pádu komunistického režimu se nová československá vláda snažila snížit množství vietnamských obyvatel a zároveň omezit přistěhovalectví. Vzhledem k tomu se v 90. letech 20. století na našem území nacházelo pouze 10 tisíc vietnamských občanů, což je značný rozdíl oproti tomu, kolik jich tady bylo v letech osmdesátých.

Po pádu komunistického režimu se někteří občané rozhodli i nadále na našem území zůstat. V předchozích letech přistěhovalectví na našem území stále pokračovalo, a nadále i pokračuje. (Lhoťan, 2012)

4.2.2 Vzdelanost vietnamské mládeže

Rodiče vietnamských dětí kladou mimořádný důraz na formální vzdělání svých dětí. Vzdělání je pro vietnamské rodiče velmi důležité, často děti přetěžují a velmi často se stává, že jsou na děti kladeny moc vysoké nároky. Rodiče vietnamských dětí velice často zůstávají v prostředí vietnamské komunity a nemusí tolik používat český jazyk jako jejich děti. Na jednu stranu chtějí svým dětem umožnit přístup k dobrému vzdělání, ale na druhou stranu z důvodu velkého pracovního vytížení, dětem nestíhají poskytovat tradiční hodnoty a vzorce.

Ve vietnamských rodinách převládá tradiční úcta k vzdělanosti a učitelům. Děti narozené u nás umí velmi dobře česky a často mají problémy se svým rodným jazykem vietnamštinou. Velká část vietnamských dětí mluví mezi sebou českým jazykem a nemají problém komunikovat s českými i romskými dětmi. Na rozdíl od romských dětí, tyto děti velmi často navštěvují střední školu a není nic neobvyklého, že vietnamské děti potkáme i na vysokých školách, kde dosahují výborných výsledků. Nebála bych se tedy říci, že tyto děti mají ve školách průměrné i nadprůměrné výsledky. Vietnamské děti jsou veřejně odměňovány za výborné studijní výsledky.

Motivace vietnamských dětí k učení je vyšší než motivace českých dětí, vychází to z tradice, která je vietnamským dětem vštěpována od rodičů a zároveň od společnosti. Rodiče si jsou moc dobře vědomi, že když jejich děti budou ovládat český jazyk, tak mohou dosáhnout daleko lepších studijních výsledků a mohou se lépe uplatnit na trhu práce. Uvědomují si, že znalost českého jazyka v běžném životě je nezbytná. (Černík a kolektiv, 2006)

5 Metody pro realizaci multikulturní výchovy

Nejnámějším vzdělávacím nástrojem je klasická výuková metoda, která zprostředkovává a zajišťuje dosažení edukačních cílů. „*Výukové metody zprostředkovávají žákům učivo a umožňují jim poznávat a chápat obklopující realitu, v níž žijí, a která se postupně stává dějištěm jejich aktivit. Výuková metoda vyznačuje především cestu, po níž se ve škole ubírá žák, ostatní činitelé tuto cestu mají usnadňovat.*“ (Beránková, Mrázová, 2008, s. 9-10)

Klíčové kompetence, které jsou uvedené v RVP, vyžadují velké množství výukových metod, je pochopitelné, že výukové metody nerozvíjejí jednotlivé kompetence ve stejné míře. Při střídání výukových metod má každá příležitost se rozvíjet, proto je velmi důležité využívat co nejvíce výukových metod.

5.1 Metody výuky

Pedagog má možnost volit z velkého množství metod ve výuce. Metody může kombinovat podle cílové skupiny, prostředí, pomůcek, času. Je důležité, aby pedagog volil takové výukové metody, které cílovou skupinu osloví. Podle nových trendů by se ve výuce multikulturní výchovy měly využívat techniky kritického myšlení, interaktivního vyučování a kooperativní výchovy.

Pro výuku MKV lze využít například tyto metody:

- **Klasické výukové metody: slovní** – přednáška, rozhovor, práce s textem, práce s obrazovým materiálem, **názorně – demonstrační** – film, **dovednostně - praktické** – workshopy

Práce s textem je výuková metoda, která je založena na zpracování textových informací. Při využití dochází k osvojení, prohloubení či fixaci nových informací. Nejde zde pouze o zapamatování si informace, ale jde zejména o to, že žák si postupně vytváří a zdokonaluje dovednost využívat textových informací při řešení úkolů a problémů. Nejdůležitější při práci s textem je, aby žák textu rozuměl. „*Porozumění je založeno na dovednosti nalézt klíčové pojmy a potřebné informace.*“ (Maňák; Švec, 2003, s. 65)

Práce s obrazovým materiálem - obrazový materiál nám v tomto smyslu představuje určité znázornění reality prostředky za účelem uchování vjemu nebo představy. Obrazovým materiálem rozumíme učebnicové ilustrace, počítačovou grafiku, kresby na tabuli, realistické fotografie a tradiční obrazy. (Beránková, Mrázová, 2008)

Rozhovor - metoda rozhovoru představuje verbální komunikaci v podobě otázek a odpovědí na výchovně-vzdělávací téma. Tato metoda je založena na dvoustranné komunikaci, při které probíhá výměna zkušeností a hledání odpovědí na otázky. Partneri by při rozhovoru měli mít v nejlepším případě stejná práva. Na základě toho vzniká dialog. Při výukovém rozhovoru má vedoucí pozici učitel, který je odpovědný za cílovou orientaci a celkový průběh rozhovoru. „*Rozhovorem může být výuka usměrňována a řízena. Rozhovor často probíhá v situaci, která charakterově žáka ovlivňuje, zejména co se týče vztahů a hodnot, k nimž má příležitost zaujímat stanovisko, a tím získává rozhovor sociálně – výchovný význam. Náročnější rozhovor pak učí žáky argumentovat, rozhodovat se a obhajovat své názory.*“ (Maňák; Švec, 2003, s. 71)

- **Aktivizující výukové metody: diskusní metody** – diskuse, **situační metody** – učení se zážitkem, **metody inscenační** – výuka hraní role/dramatu, **skupinová a kooperativní výuka** – didaktické hry

Diskuse - aktivní metoda, která plynule navazuje na metodu rozhovoru. Na rozdíl od metody rozhovoru je to forma komunikace mezi žákem a učitelem, při níž si účastníci rozhovoru vyměňují názory na dané téma, uvádějí své argumenty, na základě zkušeností potvrzují svá tvrzení a snaží se nacházet společná řešení daného problému. Aby diskuse byla úspěšná, musíme vhodně a časově zvolit téma, které bude pro účastníky diskuse zajímavé. Průběh diskuse by měl probíhat podle předem stanoveného řádu a ve fázích. Důležité je, aby se žáci aktivně zapojovali, probíhala mezi účastníky diskuse, oční kontakt a velmi důležité je, aby navzájem respektovali cizí názory. Měli bychom žákům zajistit příznivé klima a také příjemné a vhodné prostředí k vedení diskuse. (Beránková, Mrázová, 2008)

Zásady úspěšné diskuse:

- Pozorně poslouvej a respektuj právo všech na to, aby se vyjádřili.
- Mluv jen tehdy, máš-li k věci co říci.
- Drž se tématu, neutíkej od něj.
- Nesnaž se mít za každou cenu poslední slovo.
- Mluví jen jeden. Naslouvej ostatním a snaž se pochopit podstatu jejich sdělení.
- Netriumfuj, neironizuj a neponaučuj své partnery v diskusi a respektuj ostatní.
- Snaž se druhým porozumět.

Didaktické hry - ve výuce jsou nejčastěji používány didaktické hry. „*Didaktickou hru lze vymezit jako seberealizační aktivitu jedinců nebo skupin, která upřednostňuje svobodnou volbu, uplatnění zájmů, spontánnost a uvolněná přizpůsobuje pedagogickým cílům.*“ (Maňák; Švec, 2003, s. 127)

Didaktická hra je organizovaná učitelem a sleduje její výchovně vzdělávací cíl. Zároveň je promyšlenou činností, která má předem jasně stanovená pravidla. Ve velké míře diagnostické hry podporují rozvoj tvořivého myšlení. Didaktické hry mají vedle vzdělávacího efektu, také velmi důležitý výchovný efekt. Dítě je při těchto hrách nuceno dodržovat jistá pravidla, což ve velké míře ovlivňuje jeho socializaci, zmírňuje negativní reakce při neúspěchu a vede žáka k sebekontrolě. Při kolektivních hrách rozvíjí pozitivní vztah mezi žáky a v neposlední řadě upevňuje vztahy ve školní třídě i mimo ní. (Beránková, Mrázková, 2003)

Výuka s prvky zážitkové pedagogiky - zážitková pedagogika využívá zážitek jako prostředek vzdělávání a výuky. Účastník v programech získává zážitky, aktivním zapojováním do různých činností nejčastěji her. Ve hře se člověk setkává se spoustou různých situací, se kterými si třeba v běžném životě neví rady. Má možnost si tedy vyzkoušet, jak by asi v dané situaci jednal. Důležité při těchto hrách je, aby člověk postavený před nějaký problém začal jednat nebo alespoň zaujal postoj k dané situaci. Následně se dostane do konfrontace s ostatními účastníky, kteří mu poskytnou zpětnou vazbu.

- **Metody heuristické, řešení problému – problémová metoda** (žáci hledají řešení) brainstorming, partnerská výuka, projektové vyučování, **kritické myšlení**

Brainstorming - brainstorming můžeme přeložit jako „bouření mozků“ nebo „burza nápadů“. Brainstorming je postaven na myšlence, že je potřeba oddělit vymýšlení nápadů od jejich kritického posuzování. Klíčovým principem brainstormingu je produkce velkého množství řešení problému v relativně krátké době. Hlavním úkolem je vyprodukovat co nejvíce nápadů a následně posoudit jejich užitečnost.

Brainstorming používáme jako vstup do skupinové práce, projektové výuky a diskusní metody. Při používání této metody se držíme daných pravidel – nepřipouští se kritika navrhovaných řešení a nápadů, podporuje se naprostá volnost při vymýšlení nápadů, pozornost je zaměřena na co největší počet vymyšlených řešení, každý nápad musí být zaznamenán. Všechny nápady se zapisují tak, aby byly dobře viditelné. Při hodnocení

diskutujeme, který nápad je reálný a užitečný. Brainstorming umožňuje rozvíjet kreativitu, umožňuje kreativní myšlení a dává žákům prostor upustit uzdu jejich fantazie a vede je k originalitě. (Beránková, Mrázová, 2008)

Kritické myšlení – schopnost, které by se u žáků měla rozvíjet prostřednictvím analýzy různých textů. Žáci by poté měli být schopni třídit informace, hodnotit jejich důvěryhodnost ale také zjistit záměr, s jakým byly informace vytvořeny. Kritické myšlení předpokládá, že žák porozumí informaci, uchopí myšlenku a následně jí prozkoumá a porovná s jinými názory a s tím, co už o problému víme a následně zaujme stanovisko a zodpovědnost za ně.

Pedagogický konstruktivismus - „*pedagogický konstruktivismus je pedagogický proud, který klade důraz na procesy objevování, rozšiřování a přetváření poznávacích struktur (obrazů světa) v procesu učení. Poznávání se děje konstruováním tak, že fragmenty nových informací si poznávající subjekt řadí do již existujících smysluplných struktur. Tomu jsou přizpůsobeny i didaktické postupy.*“ (Buryánek, 2005, s. 8)

Smyslem výuky není předávání jediné pravdy. Nejdůležitějším úkolem každého vzdělávacího procesu je vybavit žáka schopností orientovat se ve velkém množství poznatků a umět se v nich orientovat.

Pedagogický konstruktivismus není zaměřen pouze na obsah, ale především na proces. Ideálem učení tak nejsou pouze vědomosti, ale především schopnost aktivně k vědomostem dospět. V pedagogické praxi by výuka měla navazovat na takové vzdělávací situace, které se podobají situacím spontánního učení. Aktivizovat tak dosavadní znalosti a názory, předkládat žákům problémové zadání a vytvořit si tak vlastní názor na daný problém.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce přináší ucelený program aktivit a činností zaměřených na národnostní menšiny a multikulturní výchovu s názvem „*Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného*“. Před realizací programu jsem byla povinna podepsat smlouvu o mlčenlivosti. Zajistit tak anonymitu všech účastníků programu, proto jsou změněna i jména. Fotodokumentace byla pořízena jen bez záběrů na děti, jelikož není možné s ohledem na ochranu dětí jakýmkoliv způsobem zveřejňovat údaje o nich.

6 Příprava a návrh programu MKV

Prvním krokem k úspěšné realizaci programu bylo nalezení vhodné spolupracující instituce. Vzhledem k tomu, že jsem chtěla mít ve skupině děti různých národnostních menšin, a chtěla jsem skupinu, kde by byly pozorovatelné efekty mé práce, byla mi spolupráce umožněna v dětském domově. Pro spolupráci jsem si vybrala Dětský domov v České Lípě. Domluvila jsem si schůzku s paní ředitelkou Mgr. Ilonou Hellerovou, která mi následně doporučila obrátit se na vedoucí vychovatelku zdejšího dětského domova paní Donnu Revajovou. Tetu Donnu, jak děti v dětském domově vychovatelky oslovují, jsem seznámila se svým úmyslem uskutečnit program na téma multikulturní výchovy. Paní vychovatelka byla velice vstřícná a na všem jsme se bez problémů domluvily.

Program je vytvořen na 4 hodiny měsíčně po dobu 4 měsíců. Ideální by bylo, kdyby v každé skupině bylo minimálně 15 dětí. Bylo dohodnuto, že v dětském domově zrealizují celý program. Z důvodu nedostatku času a spoustě dalších aktivit, které děti v rámci života v dětském domově mají, byla s žáky zrealizována pouze zkrácená verze programu. Větší časový prostor jsem bohužel k uskutečnění programu nedostala. Pro větší efektivitu práce, by bylo ideální uskutečnit plnou verzi programu. Chtěla jsem, aby si žáci odnesli nové informace o etnických menšinách dnešní společnosti. V každém bloku bych je chtěla nejdříve seznámit s danou menšinou, zaměřit se na tradiční způsoby života a zajímavosti, které jsou spojené s těmito menšinami.

6.1 Cílová skupina

K dispozici jsem měla děti v druhé rodinné skupině. V této rodinné skupině je v současné době 8 dětí, které končí základní školu, nebo studují na středním odborném učilišti v České Lípě. K dispozici jsem měla i tetu Donnu, která mi ve všem velmi pomáhala.

Před zahájením programu jsem dětský domov několikrát navštívila a postupně jsem se seznamovala s jeho chráněnci. Při každé návštěvě jsem pozorovala žáky a zkoumala jsem, jak jsou aktivní, jaký mají přehled, sledovala jsem především, jak reagují na různé podněty. V cílové skupině jsem měla dvě romské dívky a jednoho vietnamského chlapce, ostatní děti byly české národnosti. Hned při prvním bloku, který byl zaměřen na Romskou menšinu, jsem zjistila, že ve skupině mi bude dělat nepořádek plnoletý chlapec, který mi dal rádně najevo, že ho jen okrádám o čas, a že ho můj program absolutně nezajímá.

6.2 Charakteristika dětského domova

Dětský domov, ve kterém jsem realizovala program multikulturní výchovy, se nachází v centru města Česká Lípa, ve čtvrti secesních vilek. Právě jedna z těchto vil patří i zdejšímu dětskému domovu. Založen byl již v roce 1951 a od roku 1995 je organizací s právní subjektivitou. Zřizovatelem dětského domova je Krajský úřad Libereckého kraje U Jezu 642/2a , Liberec 2, 461 80.

V objektu je velká zahrada, která je dobře vybavena pro veškeré volnočasové aktivity, dvěma hřišti a různými prolézačkami. Součástí domova je i kuchyň s jídelnou. Ve zdejším dětském domově jsou umístěny děti, které mají nařízenou ústavní výchovu, i když ne vlastní vinou. Nejčastěji jsou zde děti ve věku od 3 let do 18 let. V případě, že se připravují na budoucí zaměstnání, studují či pokračují ve vzdělávání na vyšších stupních škol, mohou děti bydlet v dětském domově až do 26 let.

Kapacita dětského domova je 24 dětí. V dřívější době byla kapacita dětského domova až 44 dětí. V období, kdy jsem zde realizovala program, byla kapacita naplněna. Z celkového počtu dětí je 6 dětí romského původu.

Děti jsou rozděleny do tří rodinných skupin. V každé této rodině jsou zpravidla dva vychovatelé (teta, strejda). V první rodině je teta Iveta a teta Jana. V druhé rodině v současné době působí teta Donna a teta Martina. Ve třetí rodině je teta Petra a teta Katka.

V první rodině je v současné době 8 dětí, mezi nimiž je i osmiletý chlapeček, který trpí jednou z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje – autismem.

V druhé rodině je 8 dětí, které byly účastníky mého programu. Jedná se o nejstarší děti. Menší část z nich letošním rokem končí základní školu, větší část dětí navštěvuje v České Lípě, odborné učiliště.

Ve třetí rodině je také 8 dětí. Mezi nimi je i dvouletý chlapeček a tříletá holčička. Při práci s těmito dětmi, jsem stále přemýšlela nad tím, jak je možné, že takto malé děti se mohou dostat do dětského domova.

6.3 Cíle programu

Při stanovování cílů jsem vycházela z požadavků rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Jedním z cílů pro mě bylo poskytnout žákům základní znalost o různých kulturních skupinách, žijících v české společnosti a uvědomění si, že se v jejich společnosti vyskytuje spousta lidí odlišné barvy pleti, odlišné národnosti a že to v dnešní multikulturní společnosti není nic neobvyklého.

Dalším z cílů bylo naučit žáky vnímat se jako občany, kteří se podílí na utváření vztahů ve společnosti k minoritním skupinám. Na základě toho jsem chtěla, aby si žáci uvědomili možné dopady svých projevů a svého jednání, a povinnost nést odpovědnost za své jednání. Snažila jsem se připravit žáky k tomu, aby se projevovaly jako samostatné, svobodné

a zodpovědné osobnosti, uplatňující svá práva a kteří naplňují své povinnosti a vhodným způsobem si dokázaly formovat hodnotovou orientaci.

Pro mě jedním z prioritních cílů bylo spolupodílet se na zlepšení podmínek v rodinné skupině a přispět tak, k vytvoření lepších vztahů ve skupině a k lepší spolupráci dětí v dětském domově. Rozvíjet u dětí schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých. Předpokladem dosažení cílů byly vstřícné způsoby komunikace, schopnost porozumění chování a činnostem druhých, umět posoudit adekvátnosti vlastního chování a jednání, chápání přínosu spolupráce a jejích podmínek.

Bylo velmi nezbytné vytvářet dostatek prostoru ke skupinové práci dětí, umožnit jim zažít uspokojení ze společných výsledků a posilovat tak možnosti budoucího pracovního uplatnění. Považovala jsem za důležité, aby si žáci uvědomili, že i s nimi v dětském domově žijí děti odlišných kultur a naučili se s nimi vycházet a do určité míry je respektovat. Vedla jsem děti k ohleduplnosti k jiným lidem, chtěla jsem, aby se naučily žít společně s ostatními lidmi. I když jsem si byla jistá, že náročnost adaptace souvisí s pomalejším přechodem dětí od pochopení norem chování k jejich praktickému uplatnění v životě.

Snažila jsem se u dětí utvářet potřebu projevovat pozitivní i negativní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet tak vnímavost a citlivé vztahy k lidem, ke svému prostředí a ostatním dětem v dětském domově. Vhodnou stimulací ovlivňovat emoční procesy dětí vyjadřující jejich vztahy k sobě samostatným a postoje k okolnímu světu. Zajišťovala jsem dětem dostatek příležitostí k získávání zkušeností v činnostech, které jim přinášely uspokojení, radost, společné zážitky a tím tak podporovat jejich psychický vývoj tím správným směrem.

Ke všem těmto cílům jsem docházela prostřednictvím různorodých aktivit, které jsem zaměřila na nejvíce probírané národnostní menšiny, žijící na našem území a na multikulturní výchovu. Velmi důležitá pro mě také byla spolupráce žáků při aktivitách. Vedla jsem žáky k všestranné a účinné komunikaci. Dovednost v této oblasti jsem považovala za jeden ze základních faktorů, které ovlivňují úspěšnost procesu sociální integrace dítěte do společnosti. Hned na začátku jsem žákům vysvětlila důležitost principu dobrovolnosti, kterého mohli kdykoliv během aktivit využít.

Přehled výchovných cílů	Z RVP je uplatněno
Rozvinout kompetence pro uplatnění získaných zkušeností	Kompetence k učení
Naučit se respektovat lidi odlišných etnik kolem sebe	Kompetence občanská
Naučit žáky nést odpovědnost za své jednání a chování	Kompetence k řešení problémů
Naučit se spolupracovat a zlepšit komunikaci s ostatními dětmi	Kompetence komunikativní
Využít nabytých znalostí a zkušeností v osobním životě	Kompetence k učení
Poskytnout žákům informace o jednotlivých národnostních menšinách	Kompetence k učení/občanská
Rozvíjet u dětí schopnost spolupracovat a respektovat se navzájem	Kompetence občanská
Zajistit dětem příležitosti, při kterých získávají zkušenosti, které jim přinášejí radost, uspokojení a společné zážitky	Kompetence sociální a personální
Spolupodílet se na zlepšení podmínek v rodinné skupině a přispět tak ke zlepšení vztahů mezi dětmi v dětském domově	Kompetence sociální a personální
Rozvíjet u dětí potřebu projevat city v jednání a chování, rozvíjet vztahy k lidem kolem sebe	Kompetence sociální a personální

Tabulka 1: Přehled výchovných cílů

7 Popis programu

„Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného“

Program s názvem „Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného“ je rozdělen do devíti bloků. První blok jsem zaměřila na seznámení žáků s multikulturní výchovou. Sedm z těchto částí je přímo zaměřených na jednotlivé národnostní menšiny. Seznamují nás s tradicemi a zvyky, životním stylem, obyvatelstvem. V devátém bloku jsou aktivity, které se dají použít kdykoliv během programu. Na každou národnostní menšinu připadají dva dvouhodinové bloky.

Blok	Aktivity
První blok – Multikulturní výchova	Okamžik jednoho zázraku Hodnoty Úvaha – Multikulturní výchova
Druhý blok – Romská menšina	Hudební okénko Jak byla Jitka chudá Narodil jsem se jako Rom... Seznamujeme se s Romy
Třetí blok – Romská menšina	Sochy Nápady na zlepšení soužití Časopis Závěrečná Reflexe
Čtvrtý blok – Vietnamská menšina	Seznamuje se s Vietnamem Maria a Lili Seznámení se s vietnamskou menšinou Jak se vietnamsky řekne
Pátý blok – Vietnamská menšina	Vietnamský klobouk proti slunci Závěrečná reflexe
Šestý blok – Čínská menšina	Letem světem Čínou Kaligrafie Číňané v České republice
Sedmý blok – Čínská menšina	Čínské jídlo Čínské písmo Výroba lampionů a girland Závěrečná reflexe
Osmý blok - Ukrajinská menšina	Letem světem Ukrajinou Aňa, Lesha a Vania Jak se ukrajinsky řekne Dramatizace příběhu Závěrečná reflexe
Devátý blok - Průběžné aktivity	Předsudek Ruce Strom lidských práv

Tabulka 2: *Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného“*

7.1 První blok – Multikulturní výchova

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Okamžik jednoho zázraku	90 minut	video „Okamžik jednoho zázraku“
Hodnoty	45 minut	kartičky s hodnotami
Úvaha multikulturní výchova	1 týden	pracovní listy s návodnými otázkami, psací potřeby

Tabulka 3: První blok - Multikulturní výchova

Okamžik jednoho zázraku

Cíl: Cílem práce s filmem je naučit je vnímat právě rozdíl mezi, tím co vidím a tím, co na základě viděného usuzuji. Uvědomit si rozdíl mezi transkulturním a kulturním pohledem na kulturu. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky: video Okamžik jednoho zázraku³

Použité metody: názorně - demonstrační – filmová ukázka

Metodický postup: Žáky krátce seznámíme s dějem filmu. Okamžik jednoho zázraku přináší příběh o Vojtovi, kterému je umožněno velmi zblízka zakusit rozdíl mezi tím, co si sám myslí o ostatních lidech a je mu také umožněno zjistit, co se ostatním honí hlavou doopravdy. Žákům objasníme, že rozlišení toho, co vidíme od toho, co interpretujeme, je hlavním cílem a zadáním tohoto filmu. Žáky požádáme, aby film pozorně sledovaly. Po shlédnutí dokumentu žákům pokládáme otázky typu: Jak na vás film působil? Byla místa ve filmu, která vás překvapila? Očekávali jste, že se film bude odehrávat jinak? Co bylo hlavním tématem film apod.

Následuje diskuze, kde se shrnou veškeré podstatné informace o filmu a o tom, jak to ve skutečném světě je.

Hodnoty

Cíl: Žáci si uvědomí hierarchii životních hodnot jedince, toleranci, snaží se pochopit hodnoty druhých. Naučí se respektovat důležitost hodnot každého jedince, etnika, národnostní menšiny, kultury. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

---

³<http://www.mkc.cz/cz/vzdelavani-313404/vyukove-materialy-a.html>

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky: připravené kartičky s hodnotami, se kterými budou žáci pracovat

Použité metody: metoda řešení problému

Metodický postup: Žáky si rozdělíme do dvou skupin a každé skupině rozdáme sadu kartiček s hodnotami. Poté zadáme, aby se ve skupině dohodli na pořadí důležitosti jednotlivých hodnot a seřadili kartičky pod sebe, na přehledné místo od pro ně nejdůležitější hodnoty až po tu nejméně významnou.

Nesmí být dvě kartičky dány na stejnou úroveň – vedle sebe. Účastníci skupinek mají na řazení kartiček s hodnotami 8 minut. Poté je pořadí hodnot v jednotlivých skupinách porovnáváno a následuje otevřená diskuze. Je důležité upozornit na to, že výsledek práce nemá nikdo ani dobře ani špatně. Prostě se tak jako skupina dohodli (i když i ve skupině mohou být velmi rozdílné názory na seřazení hodnot).

Úvaha multikulturní výchova

Cíl: Prostřednictvím úvahy žáci vyjádří své vlastní pocity, které vůči multikulturní společnosti zastávají. Vyjádří své názory a postoje k této problematice. Pro lektora úvaha slouží, jako podklad pro další práci.

Pomůcky: Připravené listy s návodnými otázkami, psací potřeby

Časová dotace: 1 týden

Pomůcky: připravené listy s návodnými otázkami, psací potřeby

Použité metody: písemná úvaha

Metodický postup: Na konci prvního bloku žákům rozdáme připravené listy k úvaze a požádáme je, aby je do příští schůzky podle svého názoru vyplnily. Je zde zapotřebí žákům vysvětlit, že tato úvaha nám slouží pouze jako podklad pro další práci, od které se bude odvíjet celý program. Žáci na tuto práci mají jeden týden, je vhodné žákům říci, že nemusí mít obavy, že tato práce bude hodnocena jako ve škole a říci jim o anonymitě úvahy.

7.2 Druhý blok - Romská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Hudební okénko	5 – 10 minut	romská hudba, hudební přehrávač
Jak byla Jitka Chudá	45 minut	dokument ČT
Narodil jsem se jako Rom...	15 minut	kartičky, psací potřeby
Seznamujeme se s Romy	30 minut	texty s informacemi, psací potřeby

Tabulka 4: Druhý blok - Romská menšina

Hudební okénko

Cíl: Seznámení žáků s romskou hudbou. Žáci si poslechnou několik ukázek romské hudby. Charakteristika typické romské hudby. Seznámení se s romskými hudebníky. Navození příjemné atmosféry ve skupině.

Pomůcky: Romská hudba (Gipsy, Terne Čhave), hudební přehrávač

Použité metody: názorně – demonstrační – hudební ukázka

Časová dotace: 5-10 minut

Metodický postup: Žáci si pozorně poslechnou hudební ukázku a na jejím základě se pokusí uhádnout, o jaké národnostní menšinu bude první výchovný blok. Pokud žáci ukázku poznají, pomocí otázek se pokusíme zjistit, podle čeho poznali, že se jedná právě o romskou menšinu?

Jak byla Jitka chudá

Cíl: Dle vymyšleného scénáře daného dokumentu si žáci uvědomí, že ne všichni Romové jsou takoví, jak je často prezentují média. Zamyšlení se nad situací života v ghettu. Zamyšlení se nad ztíženou situací romských dětí při studiu na střední škole. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: video České televize – Jak byla Jitka chudá ⁴

Použité metody: názorně – demonstrační - filmová ukázka

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Žákům pustíme dokument: „Jak byla Jitka chudá“, který natočili tři

---

⁴ Národnost v pubertě: Jak byla Jitka chudá. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte/211562210340002-jak-byla-jitka-chuda/>

žáci třídy 9. A, kteří bydlí na sídlišti Chánov. Dětem vysvětlíme, že sídliště Chánov bylo v devadesátých letech synonymem hrozného romského ghetta. Trojice mladých účinkujících nám ve svém filmovém scénáři ukazují na fiktivní postavě romské dívky Jitky, jak se situace v Chánově změnila. Jitka by šla ráda na střední školu, ale nachází se v nelehké situaci – její matka bere drogy a nestará se o své děti. Podaří se Jitce dosáhnout svého snu a začne studovat na střední škole?

Po shlédnutí dokumentu se žáků zeptáme na jejich dojmy z příběhu o Jitce. Myslíte si, že tato situace je reálná? Jaké to ve vás vyvolalo pocity? Následuje prostor pro diskuzi.

Narodil jsem se jako Rom

Cíl: Žáci se pokusí vžít do role Roma a pokusí se popsat, kladné i záporné pocity, které je v danou chvíli ovládají. Pokud se nechceme věnovat pouze pocitům, můžeme tuto aktivitu rozšířit na problémy spojené s životem. Budu se mít kde vzdělávat, budu mít kde bydlet, budu uznáván majoritní společností? V dětském domově s námi žijí romské děti, jaké problémy ony mají kvůli svému původu? Rozvoj komunikace ve skupině na téma život romských dětí v našem dětském domově.

Časová dotace: 15 minut

Pomůcky: Tužka, předem připravené papíry s otázkami

Použité metody: metoda řešení problému

Metodický postup: Žáci si na pár minut zavřou oči a zapřemýšlí se nad situací, že se narodili jako Romové. Žákům rozdáme předem připravené kartičky, na kterých bude věta. *Narodil jsem se jako Rom, v životě mě čeká plno radosti....., ale také starostí....* Po vyplnění ve třídě proběhne diskuze o tom, co žáci napsali. Pokud máme ve skupině romské děti, bylo by dobré, kdyby nám řekly své skutečné pocity. Jaké to je býti Romem, zda se setkali s rasovými útoky, jaké to je býti členem národnostní menšiny, která v naší zemi není příliš uznávaná.

Seznamujeme se s Romy

Cíl: Žáci uvedou rozdíly a podobnosti mezi českou a romskou menšinou. Popíší a seznámí se s tradiční romskou kulturou, s tradičním romským jídlem, historií Romů, dozví se informace o tom, jak funguje tradiční romská rodina. Naučí se vyhledávat klíčové informace a následně je prezentovat svým kolegům. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině. Žáci získají základní povědomí o životě Romů.

Časová dotace: 30 minut

Pomůcky: texty s informacemi, psací potřeby, papír

Použité metody: práce s textem

Metodický postup: Žáky rozdělíme do 4 skupin prostřednictvím různých metod (losování čísel, kluci x holky, nejmladší x nejstarší). Každá skupina dostane jiný text zabývající se Romy (bydlení, jídlo, romská rodina, historie). Ve skupinách si text pečlivě projdou a podle uvážení z něho vyberou podstatné informace, které následně budou prezentovat svým kolegům. Po 15 minutách děti požádáme, aby ostatním předvedly prezentaci a seznámily nás s novými informacemi. Podstatné je, aby si ostatní žáci dělali poznámky. Po všech prezentacích, následuje diskuze, kde hlavní slovo budou mít romské děti, které máme ve skupině, a zhodnotí, jak to vidí oni.

7.3 Třetí blok – Romská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Sochy	30 minut	psací potřeby, papír, tabule
Nápady na zlepšení soužití	30 minut	psací potřeby, papír
Časopis	40 minut	psací potřeby, čtvrtky A4
Závěrečná reflexe	20 minut	

Tabulka 5: Třetí blok - Romská menšina

Sochy

Cíl: Žáci si uvědomí hledisko druhé strany. Evokace problému. Lektor zjistí, na co žáci kladou důraz ve vztahu Romů a „neromů“, jaký postoj zaujímají k problematice Romů. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: psací potřeby, papíry, tabule

Použité metody: metoda učení se zážitkem

Časová dotace: 30 minut

Metodický postup: Žáky rozdělíme do skupin po pěti dětech. Každá skupina má za úkol vytvořit sochu, která bude vyjadřovat vztah panující mezi Romy a „neromy“. Důležitá při této aktivitě je komunikace ve skupině. Nejprve se musí skupina domluvit, o čem socha bude, a co bude vyjadřovat. Každá skupina by si měla svoji sochu pojmenovat. Všichni mají několik minut na přípravu, poté vždy jeden člen skupiny ostatním představí sochu, kterou vytvořili. Ostatní mezitím tipují. Tipy zapisujeme na levou část tabule (papíru). Na pravou stranu poté zapíšeme skutečný název sochy. Případné rozdíly můžeme nadále komentovat, každý by měl mít právo vyjádřit svůj názor. Na závěr můžeme žákům položit

otázku. Jak by asi vypadaly sochy vytvořené Romy?

Nápady na zlepšení soužití s romskou menšinou

Cíl: Navrhnutí opatření, která by mohla zlepšit soužití Romů v České republice. Uvědomění si následků konkrétních opatření. Žáci se zapřemýšlí, jak by určité subjekty, mohly vylepšit soužití romské menšiny na našem území. Jestli i oni sami mohou přispět ke zlepšení současné špatné situace. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: psací potřeby, papíry

Použité metody: inscenační metoda, skupinová výuka

Časová dotace: 30 minut

Metodický postup: Žáky si rozdělíme do skupinek, kde každá skupinka bude představovat jeden ze subjektů, které ovlivňují soužití s Romy. Subjekty jsou následující.

1. já sám
2. moje třída
3. moje škola
4. město, ve kterém žiji
5. Česká republika

Vyzveme skupinky, aby se zamyslely nad tím, jak právě jejich subjekt by mohl pomoci zlepšit soužití Romů a „neromů“ v daném městě. Poukázat můžeme na současnou situaci plnou lhostejnosti, strachu, nenávisti a negativních emocí. Je zapotřebí, aby se návrhy vztahovaly k subjektu a měly konkrétní, reálné a uskutečnitelné návrhy. Všechny nápady si žáci zapisují na papír. Zhruba po 15 minutách žáky vyzveme, aby nám představily svoje nápady. Dáváme prostor ke komentářům a snažíme se problematizovat příliš rázná řešení. Např.: řešení typu měl by se vystěhovat, pak by byl klid.

Časopis

Cíl: Cílem této práce je dostat od účastníků zpětnou vazbu. Žáci čerpají z předcházejících aktivit. Zpětná vazba pro lektora zda si z celého bloku žáci odnesli nějaké informace. Shrnutí celého bloku zaměřeného na romskou menšinu.

Pomůcky: Čtvrtky A4, tužky, pastelky

Použité metody: dovednostně – praktické, diskusní metoda projektová výuka

Časová dotace: 40 minut

Metodický postup: Skupinu žáků si rozdělíme do pěti členných skupin. Pokud máme ve třídě menší počet žáků, můžeme je rozdělit na chlapce a dívky. Skupina žáků bude představovat redakci časopisu. Časopis je určen pro celou společnost, pro všechny věkové

kategorie a je zaměřen na Romy. Žáci mohou psát o čemkoliv, co je k tomuto tématu napadne (romská kuchyně, romské tradice, známé romské osobnosti, historii, o problémech spojené s Romy, o tom co dříve provozovali a jak je to v současné době). Mohou se zaměřit na to, co se dozvěděli na dřívějších přednáškách, nebo na to co je zajímavá a baví v souvislosti s romskou menšinou.

Formát časopisu bude čtvrtka formátu A4, kterou žákům během instrukcí rozdáme. K dispozici mají pastelky a jejich cílem je vytvořit a popsat obsah časopisu a formulovat ho do zajímavých článků. Žáci mají také za úkol vymyslet, kde bude časopis vycházet, kdo mu bude zajišťovat reklamu a v neposlední řadě kolik časopis bude stát.

Než žáci začnou pracovat, každá skupina si určí svého šéfredaktora, který následně bude prezentovat jejich nový časopis.

Závěrečná reflexe

Cíl: Zpětná vazba vnímání tématu po programu. Prostřednictvím otázek zjistíme, jaký postoj žáci zaujímají k dané menšině. Zjistit zda se v průběhu bloků rozvíjela spolupráce a komunikace v rodinné skupině. Pozorování jednotlivých účastníků ve vztahu k ostatním.

Pomůcky: -

Použité metody: Diskusní metoda

Časová dotace: 20 minut

Metodický postup: Po skončení bloku zaměřeném na romskou menšinu u nás, žáky poprosíme, aby se rozmístili po místnosti, kde jsou rozvěšené cedulky s nápisem ANO, NE, MŮJ NÁZOR SE NEZMĚNIL, NEJSEM SI JISTÝ. Žákům pokládáme otázky zaměřené na problematiku Romů a podle toho, jaký postoj žáci zaujímají k určité otázce, se postaví k příslušné cedulce. Otázky mohou být následující:

Změnil se Váš názor na romskou menšinu? Zjistili jste, že jste ve vztahu k romské menšině jednali na základě předsudků? Dozvěděli jste se během programu něco nového, překvapivého? Vnímáte po programu své kamarády jinak?

7.4 Čtvrtý blok - Vietnamská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Seznamuje se s Vietnamem a Vietnamci	20 – 30 minut	fotografie, mapa Asie
Maria a Lili	45 minut	dokument ČT
Seznámení se s vietnamskou menšinou	45 minut	psací potřeby, papíry
Jak se vietnamsky řekne	15 minut	psací potřeby, papíry

Tabulka 6: Čtvrtý blok - Vietnamská menšina

Seznamujeme s Vietnamem a Vietnamci

Cíl: Seznámení se s vietnamskou menšinou. Žáci získají základní informace o zemi. Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: fotografie Vietnamu, mapa Asie

Použité metody: práce s textem, diskusní metoda

Časová dotace: 20-30 minut

Metodický postup: Žákům rozdáme obrysovou mapu Vietnamu a několik fotek. Na základě mapy a fotografií, by žáci měli poznat o jaké zemi a obyvatelích bude následující blok. Společně můžeme shrnout informace, které žáci o Vietnamu vědí. Použít k tomu můžeme několik návodných otázek. Jak se jmenuje hlavní město Vietnamu? Kde se Vietnam nachází? Najděte ho na mapě. Rozumí Vietnamci čínštině, aniž by se jí museli učit? Žijí ve Vietnamu jiné národnosti? Pokud ano kolik? Kdy proběhla Vietnamská válka? Po společném shrnutí všech informací, které žáci už znali, nebo se nově dozvěděli, následuje prostor pro doplnění informací a prostor pro otázky.

Maria a Lili

Cíl: Porovnání života vietnamské mládeže a české mládeže. Seznámení se s životem vietnamských dívek v České republice. Žáci porovnají život vietnamské mládeže s životem dětí v dětském domově. Liší se jejich způsoby života od našeho? Rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: video České televize – Maria a Lili⁵

Použité metody: názorně – demonstrační – filmová ukázka

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Jako v předchozím bloku, tak i zde žákům pustíme dokument České televize „Národnost v pubertě“ s názvem „Maria a Lili“. Maria a Lili, jsou mladé vietnamské dívky, které se narodily na území České republiky. Dokument zachycuje jejich každodenní život, který se příliš neliší od našich životů. Obě dívky jsou typickou ukázkou vietnamské mládeže, žijící v České republice. Prostřednictvím malých kamer, jež dívky obdržely, nás mohou seznámit s běžným životem vietnamské mládeže. Uvidíme tak, jak probíhá běžná štedrovečerní večeře ve vietnamské rodině. Máme tak příležitost se seznámit s vietnamskými dětmi, jejichž rodiče se nenarodili v České republice.

Po shlédnutí dokumentu následuje debata na život vietnamské mládeže u nás. Můžeme zde porovnat českou mládež s vietnamskou. Zapřemýšlet se také můžeme nad tím, proč Lilin otec zakazuje své dceři mít přítele.

Seznámení se s vietnamskou menšinou v České republice

Cíl: Žáci se dozvědí velké množství informací o vietnamské menšině v České republice. Zjistí, kdy a proč se vietnamské obyvatelstvo začalo stěhovat do České republiky. Získají informace o životě této menšiny v naší zemi. Uvědomění si nelehké situace vietnamské menšiny u nás. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině.

Pomůcky: papíry, psací potřeby

Použité metody: práce s textem, diskusní metoda

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Žáky si rozdělíme nejlépe do 5 skupin. Každá skupina dostane předem připravený text s informacemi o vietnamské menšině. Žáci mají za úkol si daný text přečíst a sepsat podle nich nejdůležitější informace na papír. Poté každá skupina vybere jednoho zástupce, který seznámí ostatní se zajímavými informacemi, které se dozvěděli. Vhodné je, když si žáci při prezentaci dělají poznámky. Po skončení všech prezentací následuje krátká reflexe. Aktivitu nejdříve zhodnotí jednotliví účastníci a následně se k tomu vyjádří i lektor.

---

⁵ Národnost v pubertě: Mari a Lili. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte/211562210340001-mari-a-lili/>

Jak se vietnamsky řekne?

Cíl: Žáci se seznámí s mateřským jazykem Vietnamců - vietnamštinou. Procvičí si jeho psaní. Uvolnění atmosféry ve skupině. Rozvoj komunikace a spolupráce.

Pomůcky: Papíry, psací potřeby,

Použité metody: dovednostně – praktická metoda

Časová dotace: 15 minut

Metodický postup: Žákům vysvětlíme, že vietnamština je úředním jazykem ve Vietnamu, a pro národnostní menšiny v zemi je to povinný druhý jazyk. Většina slov byla přejata z čínštiny, která i zde byla ve Vietnamu dlouhou dobu úředním jazykem. Poté žákům rozdáme kartičky s předem předepsanými slovy, které si žáci sami pokusí vyslovit. Pokud by žáci měli zájem, můžeme jim poskytnout více slov, celé věty.

Ukázka:

Český jazyk	Vietnamský jazyk	Český jazyk	Vietnamský jazyk
Dobrý den	Xin chào	Děkuji	Cảm ơn
Ahoj	Chào	Jmenuji se	Tên tôi là
Na shledanou	Chào tạm biệt	Prosím	Làm ơn

Tabulka 7: Ukázka vietnamských slov

7.5 Pátý blok – Vietnamská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Vietnamský klobouk	30 – 45 minut	čvrtky, fixy, nůžky, lepidlo, provázek
Reflexe	20 minut	

Tabulka 8: Pátý blok - Vietnamská menšina

Vietnamský klobouk proti slunci

Cíl: Žáci si vyrobí vlastní typický klobouk proti slunci. Navození uvolněné atmosféry při činnosti. Zlepšení komunikace ve skupině.

Pomůcky: čvrtka formát A2, A3, nůžky, provázek, lepidlo, vodové barvy, fixy, stébla travin

Použité metody: dovednostně - praktická – výtvarná činnost

Časová dotace: 30 - 45 minut

Metodický postup: Žáci si na čtvrtku nakreslí co největší kruh s výsečí (může se použít i šablona), vystříhneme a kraje výseče slepíme k sobě lepící páskou. Každý si může svůj klobouk barevně pomalovat, nebo jej můžou propíchat a do otvorů nastrkat suchou trávu. Aby nám klobouk držel na hlavě, k okraji připevníme provázek, aby se klobouk mohl přivázat pod bradou.

Závěrečná reflexe

Cíl: Zpětná vazba vnímání tématu po programu. Prostřednictvím otázek zjistíme, jaký postoj žáci zaujímají k dané menšině. Zjistit, zda se v průběhu bloků rozvíjela spolupráce a komunikace v rodinné skupině. Pozorování jednotlivých účastníků ve vztahu k ostatním.

Pomůcky: -

Použité metody: Diskusní metoda

Časová dotace: 20 minut

Metodický postup: Po skončení bloku zaměřeném na vietnamskou menšinu žáky poprosíme, aby se rozmístili po místnosti, kde jsou rozvěšené cedulky s nápisem ANO, NE, MŮJ NÁZOR SE NEZMĚNIL, NEJSEM SI JISTÝ. Žákům pokládáme otázky zaměřené na problematiku vietnamské populace na našem území a podle toho, jaký postoj žáci zaujímají k určité otázce, se postaví k příslušné cedulce. Otázky mohou být následující:

Změnil se Váš názor na vietnamskou menšinu? Zjistili jste, že jste ve vztahu k vietnamské menšině měli určité předsudky? Dozvěděli jste se během programu něco nového, překvapivého? Která aktivita Vás v průběhu programu zaujala a která naopak?

7.6 Šestý blok - Čínská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Letem světem Čínou	20 minut	mapa, psací potřeby, papír, čínská vlajka
Kaligrafie	60 minut (120 minut)	papír, tuš, čtvrtky, psací potřeby
Číňané v České republice	40 minut	kartičky s informacemi, psací potřeby, papír

Tabulka 9: Šestý blok - Čínská menšina

Letem světem Čínou

Cíl: Žáci se seznámí se základními a nejdůležitějšími informacemi o Číně. Zapojení všech účastníků do aktivity. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině.

Pomůcky: mapa Číny, papír, psací potřeby, čínská vlajka

Použité metody: Diskusní metoda, metoda řešení problému

Časová dotace: 20 minut

Metodický postup: Skupina sedí v kruhu a žákům položíme otázku. Co si vybavíte, když se řekne Čína? Po směru hodinových ručiček, každý řekne jeden pojem, který se mu vybaví. Lektor stojí u tabule a zapisuje všechny nápady. Při této aktivitě používáme metodu brainstormingu tzn. zapisujeme všechny nápady, netřídíme je.

Pokud by náhodou s tímto žáci měli problém, i zde můžeme využít návodné otázky. Znáte něco typicky čínského? Jak vypadá čínská vlajka? Jaká je čínská kuchyně? V České republice máme spoustu čínských restaurací, navštěvujete je? Znáte nějaké čínské tradice? A spoustu dalších. Na závěr společně shrneme, co všechno žáci o Číně vědí.

Kaligrafie

Cíl: Prostřednictvím kaligrafie se pokusíme ukázat dětem, jak Číňané vnímají svět kolem sebe. Rozvoj spolupráce a komunikace ve skupině. Uvolnění atmosféry při výtvarné činnosti.

Pomůcky: Papír, tuš, kelímky na vodu a na tuš, štětce, předlohy znaků, CD s přílohami

Použité metody: metoda dovednostně – praktická, výtvarná činnost

Časová dotace: 45 – 60 minut, vhodnější 120 minut

Metodický postup: První část této aktivity můžeme věnovat povídání o čínských znacích. Zaměřit se můžeme především na způsob tvoření znaků, které do velké míry odráží mentalitu a to jak starověcí Číňané nahlíželi na svět kolem sebe. V této části aktivity je dobré žákům ukázat, jak se obrázkové písmo vyvíjelo. (Při této aktivitě nám jako pomůcka slouží přidané CD).

V druhé části, která je zaměřena na praktickou činnost, se žáci stávají mistry kaligrafie. Píší štětcem a tuší podle předlohy. Je důležité vysvětlit žákům, jak se drží správně štětec. Žáci štětce uchytí mezi palec a ostatní prsty a drží ho kolmo k podložce. Ruka by se neměla opírat o podložku, nebo by se mohl opírat pouze loket. Zápěstí by mělo být uvolněné, aby vitální síla mohla proudit a vedla žakovu ruku po papíře. Pokud žák bude štětec držet správně podle návodu, dostane znak pevné tělo, ve kterém bude „pevná vzprímená kostra obalená pružnými svaly“. Každý kaligraf má svůj vlastní jedinečný rukopis. Poté se snaží žáci znaky nejslavnějších kaligrafů překreslovat.

Pro větší efektivitu této práce můžeme aktivitě věnovat celé dvě hodiny. Jedna pracovní hodina bude věnována teoretické části (povídání si o čínských znacích, žákům budou ukázány obrázky znaků).

Druhá hodina už bude věnována pouze praktické části, kde žáci budou mít dostatek času si vyzkoušet psaní znaků.

Na konci tohoto dvojbloku můžeme po třídě rozmístit výkresy žáků a udělat si z nich malou výstavu. Při této výstavě mohou děti besedovat, zda pro ně psaní znaků bylo náročné a zda si dovedou představit, že by místo našich písmem psaly tyto znaky.

Číňané v České republice

Cíl: Žáci se seznámí s konkrétními životními příběhy Číňanů v naší zemi. Naučí se hledat v textu klíčové informace. Vzájemná tolerance a spolupráce mezi sebou. Rozvoj komunikace ve skupině.

Pomůcky: texty s příběhy, papíry, psací potřeby (fixy, tužky)

Použité metody: práce s textem, diskusní metoda

Časová dotace: 40 minut

Metodický postup: Podle velikosti skupiny rozdělíme žáky do menších skupinek. Každé skupině dáme jeden text s příběhem, všichni si ho pozorně přečtou a vypíší si klíčové informace ve formě plakátu. Poté následuje prezentace každé skupiny. Závěrem si shrneme veškeré informace.

7.7 Sedmý blok – Čínská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Čínské jídlo	15 minut	fotografie
Čínské písmo	20 – 30 minut	ukázky písma, psací potřeby, čtvrtky
Výroba lampionů a girland	45 minut	čtvrtky, tempery, vodovky
Závěrečná reflexe	20 minut	

Tabulka 10: Sedmý blok - Čínská menšina

Čínské jídlo

Cíl: Seznámení se s tradičním čínským jídlem. Rozvoj komunikace ve skupině.

Pomůcky: fotografie

Použité metody: diskusní metoda

Časová dotace: 15 minut

Postup: S žáky se posadíme na zem a vytvoříme kruh. Zeptáme se žáků, jaké mají zkušenosti s čínským jídlem. Na ukázkou jim pošleme několik fotografií s typickým čínským jídlem. Debatujeme s dětmi o zkušenostech dětí s čínským jídlem. Na závěr se můžeme zeptat, kdo z nich umí jíst hůlkami.

Čínské písmo

Cíl: Seznámení žáků s tradičním čínským písmem. Uvolnění atmosféry při činnosti.

Pomůcky: ukázky písma, psací potřeby, papír

Použité metody: metoda dovednostně – praktická

Časová dotace: 20 – 30 minut

Metodický postup: Každý žák dostane předlohu se třemi slovy napsané v čínštině. Všichni si vyzkouší napsat nakreslit pozdrav ahoj a na shledanou a slovo děkuji. Bylo pro Vás obtížné psaní těchto slov?

Ahoj – 你好

Na shledanou - 再見

Děkuji - 謝謝

Výroba lampionů a girland

Cíl: Žáci si vyrobí vlastní lampion, bez kterého se neobejde tradiční čínská oslava nového roku. Uvolnění atmosféry během činnosti. Rozvoj komunikačních dovedností a spolupráce ve skupině.

Pomůcky: čtvrtka formátu A4, tempery, vodovky barevné papíry, návod

Použité metody: metoda dovednostně – praktická – výtvarná činnost

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Lampiony si žáci vyrobí z papíru, vystříhnou plášť a dno podle nákresu a následně slepí. Bylo by vhodné, aby si každý svůj lampion pomaloval, polepil dle libosti. Poté nahoru připevní provázek a zavěsí se na špejli. Pro větší efektivitu lampionu dovnitř můžeme dát malou baterku, nebo můžeme použít svíčku. Výroba girland je dost podobná jako u lampionů. Podle předlohy si žáci vystříhají řetězy, barevně je ozdobí a následně si jimi mohou vyzdobit společenskou místnost, nebo vlastní pokoj.

Závěrečná reflexe

Cíl: Zpětná vazba vnímání tématu po programu. Prostřednictvím otázek zjistíme, jaký

postoj žáci zaujímají k dané menšině. Zjistit, zda se v průběhu bloků rozvíjela spolupráce a komunikace v rodinné skupině. Pozorování jednotlivých účastníků ve vztahu k ostatním.

Pomůcky: -

Použité metody: Diskusní metoda

Časová dotace: 20 minut

Metodický postup: Po skončení bloku zaměřeném na čínskou menšinu žáky poprosíme, aby se posadili do kruhu na zem. Žákům pokládáme otázky zaměřené na problematiku čínské menšiny na našem území a postupně jeden po druhém řekne svůj názor.

Změnil se Váš názor na čínskou menšinu? Zjistili jste, že jste ve vztahu k čínské menšině jednali na základě předsudků? Dozvěděli jste se během programu něco nového, překvapivého? Která aktivita, Vás v průběhu programu zaujala a která naopak? Myslíte si, že aktivity během programu byly vhodně zvolené? Co by se dalo udělat jinak?

7.8 Osmý blok – Ukrajinská menšina

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Letem světem Ukrajinou	40 minut	kartičky s pojmy, psací potřeby, papíry, mapa Ukrajiny
Aňa, Lesha a Vania	45 minut	dokument ČT
Jak se co řekne Ukrajinsky	15 minut	kartičky s výslovností
Dramatizace příběhu	45 – 60 minut	rekvizity, kartonový papír
Závěrečná reflexe	20 minut	

Tabulka 11: Osmý blok - Ukrajinská menšina

Letem světem Ukrajinou

Cíl: Rozvoj spolupráce ve skupině. Žáci se seznámí se základními informacemi a zajímavostmi o Ukrajině.

Pomůcky: kartičky s pojmy, papíry, psací potřeby, mapa Ukrajiny

Použité metody: Práce s textem, diskusní metoda

Časová dotace: 40 minut

Metodický postup: Rozdělíme si žáky do 4 až 5 skupin podle počtu žáků a poté jim rozdělíme předem připravené kartičky, aby každá skupina měla stejný počet. Žáci mají za úkol projít si pojmy a poznamenat si na papír co k daným pojmům znají. Na přemýšlení a zapsání mají žáci zhruba 10 minut. Poté se žáků zeptáme, jestli podle pojmů poznali, o jakou menšinu se jedná. Nakonec se žáky všechny pojmy projdeme a případně dovysvětlíme. Nápomocná nám k této aktivitě může být mapa Ukrajiny.

Aňa, Lesha a Vania

Cíl: Seznámení se s ukrajinskými mladými lidmi žijící v Česku. Žáci získají přehled o tom, jak to mladí lidé z Ukrajiny u nás mají. Rozvoj komunikace ve skupině.

Pomůcky: Video České televize - Aňa, Lesha a Vania⁶

Použité metody: metoda názorně - demonstrační – filmová ukázka

Časová dotace: 45 minut

Postup: Žákům pustíme dokument České televize: „Národnost v pubertě“ s názvem „Aňa,

⁶ Národnost v pubertě: Aňa, Lesha a Vania. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte/>

Lesha a Vania“, ve kterém jsou představeni tři mladí lidé z ukrajinské a ruské komunity. Ti se nijak viditelně neliší. Chodí do školy, na brigády, zábavy a jen občas přejdou z plynulé řeči do svého rodného jazyka ruštiny či ukrajinštiny. V Čechách žijí zhruba deset let a nijak se nezajímají o politické události v jejich rodné zemi, za to mají dobrý přehled o tom, co se děje na české politické scéně. Na svou původní vlast si příliš nevzpomínají. Jejich životním cílem je zůstat v České republice a založit zde svoji vlastní rodinu. Snaží se nám ukázat, že Ukrajinci či Rusové nejsou pouze dělníci na stavbách. Jedním z jejich cílů je také pomoci své komunitě integrovat se do české společnosti a zachovat přitom kulturní tradice své domoviny.

Po ukončení dokumentu žákům položíme několik otázek. Liší se podle Vás nějak výrazně mladí lidé z Ukrajiny od nás? Jaké kulturní tradice byly v dokumentu ukázány, které by ukrajinská menšina u nás chtěla zachovat? Určitě se rozvede dlouhá diskuze, kde má každý prostor na to vyjádřit svůj názor.

Jak se co řekne ukrajinsky

Cíl: Žáci se seznámí s ukrajinskou řečí, vyzkouší si jí a mají možnost porovnání s českým jazykem. Rozvoj komunikace. Uvolnění atmosféry při činnosti.

Pomůcky: kartičky s výslovností

Použité metody: diskusní metoda

Časová dotace: 15 minut

Metodický postup: Lektor žákům předřikává slova. Nejprve v českém jazyce následně se pak žáci pokusí stejné slovo vyslovit v ukrajinštině. Pokud by s tím měli žáci problém, můžeme jim rozdat kartičky s výslovností.

Pro inspiraci:

Dobrý den – Dobryj deň	Prosím – Prošu, bud' laska
Ahoj – Pryvit	Mléko - Moloko
Na shledanou – Do pobačenňa	Jak se jmenuješ? - Jak tebe zvaty?
Jak se máte? - Jak požyvajete?	Jmenuji se – Mene zvaty

Tabulka 12: Jak se ukrajinsky řekne?

Dramatizace příběhu

Cíl: Vytvoření a sehrání příběhu o zbojnicích. Rozvoj fantazie, spolupráce a komunikace ve skupině. Stmelení kolektivu. Uvědomění si své role při dramatizaci.

Pomůcky: rekvizity, kartonový papír

Použité metody: Inscenační metoda – výuka dramatem/hraní rolí

Časová dotace: 45 – 60 minut

Metodický postup: Nejprve si žáci rozdělí role: Nikola Šuhaj – jeho kamarádi, Eržika, bohatí kupci a chudí vesničané. Všechno se přizpůsobí velikosti skupiny. Žáci mají zhruba 25 minut na výrobu jednoduchého oblečení, které odpovídá jejich rolím. Pokud jsou kostýmy připravené, tak si žáci zkusí zahrát příběh nanečisto. Pokud zkouška příběhu dopadne dobře, žáci zahrají příběh o zbojnicích ostatním dětem v domově.

Námět příběhu – Bohatí kupci projíždí krajinou a v lese na ně číhají zbojníci. Zbojníci jim vstoupí do cesty, okradou je o náklad a pobijí se. Zbojníci s ukradeným nákladem utečou do vesnice a tam obdarují chudé vesničany. Poté se opět vrátí do lesa a čekají na další bohaté kupce, aby je opět mohli okrást.

Závěrečná reflexe

Cíl: Zpětná vazba vnímání tématu po programu. Prostřednictvím otázek zjistíme, jaký postoj žáci zaujímají k dané menšině. Zjistit, zda se v průběhu bloků rozvíjela spolupráce a komunikace v rodinné skupině. Pozorování jednotlivých účastníků ve vztahu k ostatním. Vyjádření vlastních názorů na danou problematiku.

Pomůcky: -

Použité metody: Diskusní metoda

Časová dotace: 20 minut

Metodický postup: Po skončení bloku zaměřeném na danou menšinu žáky poprosíme, aby se posadili do kruhu na zem. Žákům pokládáme otázky zaměřené na problematiku ukrajinské menšiny na našem území a postupně jeden po druhém vyjádří svůj názor, Můžeme použít několik návodných otázek: Změnil se Váš názor na osoby pocházející z Ukrajiny žijící v České republice? Zjistili jste, že jste ve vztahu k této menšině jednali na základě předsudků? Dozvěděli jste se během programu něco nového, překvapivého? Která aktivita, Vás v průběhu programu zaujala a která naopak? Myslíte si, že aktivity během programu byly vhodně zvolené? Co by se dalo udělat jinak?

7.9 Devátý blok – Průběžné aktivity

Aktivita	Časová dotace	Pomůcky
Předsudek	20 – 30 minut	psací potřeby, barevné samolepky
Strom lidských práv	45 minut	psací potřeby, čtvrtka
Ruce	45 minut	psací potřeby, čtvrtka, nůžky

Tabulka 13: Průběžné aktivity

Předsudek

Cíl: Seznámení se mezi sebou a prolomení ledů (při zařazení aktivity na začátek bloku). Žáci se zamyslí nad vlastní identitou a nad tím co je charakterizuje, jak se mohou „onálepkovat“. Rozvoj komunikace ve skupině.

Pomůcky: psací potřeby, barevné samolepky

Použité metody: diskusní metoda, metoda řešení problému

Časová dotace: 20 – 30 minut

Metodický postup: Celá tato aktivita je zacílena na to, že lidi hodnotíme na základě jedné připsané vlastnosti a to na předsudku. Při této aktivitě si každý vytvoří nálepku sám sobě. Sedneme si do kruhu a požádáme žáky, aby si sami sobě vytvořili nálepku podle toho, co je charakterizuje, co je pro ně typické nebo za koho se před ostatními považují, popřípadě podle toho, co o sobě slyšeli říkat druhé. Pro vyšší ročníky lze udělat variaci, kdy se nálepkují sousedé ve dvojici vzájemně. Zdůrazníme, že nálepka musí být pro naše potřeby podstatné jméno. Pokud si někdo neví rady, mohou mu poradit spolužáci. Ve chvíli, kdy každý má svou nálepku, si musí ještě vymyslet typický pohyb. Společně v kruhu si projdeme popořadě jednotlivé nálepky a pohyby. Můžeme se doptávat na význam té nálepky. Proč jsem si zrovna já napsal na samolepku tohle? A myslíte, že mě to vystihuje správně?

Strom lidských práv

Cíl: Žáci vysvětlí, co jsou to lidská práva, uvědomí si jejich důležitost. Rozvoj spolupráce ve skupině.

Pomůcky: psací potřeby, balící papír, čtvrtka A2

Použité metody: metoda dovednostně – praktická, diskusní metoda

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Žáci se rozdělí do skupin po třech až pěti dětech. Lektor požádá

jednotlivé skupiny, aby nakreslily velký strom a pojmenovaly ho: „Náš strom lidských práv“. U spodní části kmene napíší „Lidská práva“. Strom by měl mít několik hlavních větví s klíčovými koncepty lidských práv a z hlavních větví by měly vybíhat postranní, kam si žáci zapisují práva, která souvisí s klíčovými koncepty.

Až budou mít žáci stromy lidských práv hotové, představí své stromy ostatním žákům a vysvětlí svůj přístup. Plakáty můžeme vystavit ve společenské místnosti. Poté co všechny skupiny představí své stromy, žákům představíme dokumenty lidských práv, které by měly být všeobecně přijímány. Žáci si mohou porovnat, zda se tyto dokumenty shodují s jejich stromy lidských práv.

Ruce

Cíl: Vzájemné poznávání pozitivních vlastností dětí ve skupině. Rozvoj komunikace ve skupině.

Pomůcky: čtvrtky formátu A4, psací potřeby, nůžky

Použité metody: metoda dovednostně – praktická, diskusní metoda

Časová dotace: 45 minut

Metodický postup: Každý žák dostane jednu čtvrtku formátu A4 na kterou si obkreslí jednu svou dlaň s prsty. Do každého z prstů má za úkol tiskacím písmem napsat jednu svou pozitivní vlastnost nebo charakteristiku. Poté si je všichni vystříhnou a odevzdají lektorovi. Ten následně všechny smíchá a rozloží je na zem. Všichni se posadíme do kruhu a každý si vezme jednu vystříženou ruku. Postupně každý z žáků přečte jednotlivé vlastnosti a snaží se podle charakterových vlastností uhodnout, o čí ruku se jedná. Pokud si některý z žáků není jistý, může o pomoc požádat ostatní kolegy ve skupině. Takto postupujeme do té doby, než žáci přiřadí všechny ruce ke svým majitelům.

Následuje prostor pro diskusi, kde se snažíme zjistit, zda se žáci o svých kamarádech dozvěděli něco nového, překvapivého. Který ze spolužáků se jim povedl uhodnout nejsnáze a který jim naopak dal zabrat.

8 Zrealizované aktivity v dětském domově - reflexe

10. září 2014 - Multikulturní výchova – prostřednictvím této úvahy, jsem chtěla zjistit, jaký přehled mají žáci o lidech jiných národnostních menšin a jaký na ně mají názor.

Reflexe – zpracované podklady, které jsem si pro žáky připravila, jsem jim rozdala na konci prvního bloku programu. Prostřednictvím této práce jsem chtěla zjistit, jaký žáci mají přehled o multikulturní společnosti a jaké mají názory na národnostní menšiny v naší zemi. Na tuto práci jsem žákům dala čas týden. Všichni žáci v tomto ohledu byli alespoň vstřícní až na jediného chlapce Filipa, který mi odevzdal nevyplněný papír. Snažila jsem se ho motivovat, aby úvahu dodatečně vyplnil, ale řekl mi, že se takovými věcmi nehodlá vůbec zabývat. Vzhledem k tomu, že jsem všem slíbila, že tato práce bude anonymní, tak jsme se k tomu dále nevraceli a úvaha mi sloužila pouze jako podklad pro další práci.

17. září 2014 - Jak byla Jitka chudá – pomocí krátkého filmu České televize se žáci měli zamyslet nad situací fiktivně vymyšleného příběhu. Příběh byl o romské dívce, která touží po vzdělávání, ale její těžká rodinná situace jí to nedovoluje.

Reflexe – krátký film, který natočili tři žáci 9. A na sídlišti Chánov, jsem poprvé pustila 10. září pouze dvěma dětem, které se v danou chvíli nacházely v dětském domově. I přesto, že film jsme shlédli v takto malém počtu, musím uznat, že to bylo mnohem přínosnější, než při promítání za týden. Během filmu i po filmu jsme spolu diskutovali ohledně situace Romů na českých školách. Jediná romská dívka, kterou jsem měla ve skupině, se sama ztotožňovala s některými okamžiky, které byly viděny ve filmu. Sedmnáctiletý Mikuláš měl na romskou menšinu velmi negativní názor, téměř s rasistickým podtextem. V tomto okamžiku jsem musela zasáhnout, debatu pomalu ukončit a snažila jsem se usměrnit jeho názory. Týden na to jsem tento stejný dokument pouštěla už všem žákům dohromady a opět nastal stejný problém jako u předchozího sledování. Osmnáctiletý Filip opět začal moji práci sabotovat. Rušil ostatní při sledování a chvílkami měl dosti nevhodné poznámky. K němu se přidal i o rok mladší Mikuláš.

Práce v takto malém počtu účastníků byla obtížná, a to hlavně proto, že v kolektivu byli dva nespolupracující mladíci. I přes nepříjemné poznámky a rušení jsme nakonec dokument dokoukali a k mému vlastnímu překvapení následující debata proběhla bez vyhocené výměny názorů a relativně v klidu. Někteří se sami ztotožňovali se stejnými problémy, jaké měla Jitka v dokumentu. Bylo vidět, že některým účastníkům programu není tato situace lhostejná. Filip jednoznačně řekl, že to takhle nemůže fungovat, a že celý dokument je vymyšlený.

17. září 2014 - Narodil jsem se jako Rom - cílem této aktivity bylo, aby se žáci pokusili vžít do situace Roma a popsat kladné i záporné pocity, které to v nich vyvolává.

Reflexe – předpokládala jsem, že při této aktivitě by nemusel vzniknout problém nebo jakýkoli spor. Hned při první činnosti jsem se však zmýlila. Žákům jsem rozdala kartičky a vysvětlila jim, co po nich požaduji. Prvním problémem bylo nepochopení podstaty otázky. Druhý problém nastal v tom, že osmnáctiletý Filip odmítal kartičku vyplnit. Tím se strhla diskuze, že je to úplně zbytečné, že se do situace Romů nehodlají vžívat, že Romové nepracují a jen využívají sociálních dávek. Romská dívka, kterou jsem ve skupině měla v první rodinné skupině se tohoto úkolu zhostila velice pozitivně a upřímně mi napsala, vlastní pocity, které ze svého života má.

Po trochu ostřejší debatě mi nakonec všichni účastníci pracovní list vyplnili. Časovou dotaci jsem na tuto činnost měla vymezenou 15 minut. Vzhledem ke konfrontaci se úkol protáhl na 30 minut. Po této zkušenosti jsem si uvědomila, že následná realizace programu nebude nic jednoduchého.

25. září 2014 - Maria a Lili - další blok byl zaměřen na vietnamskou menšinu. Opět jsem žákům pustila dokument České televize, který poukazoval na život dvou vietnamských dívek Maria a Lili.

Reflexe - vzhledem k tomu, že u této aktivity chyběl Filip, který při předcházejících činnostech rušil ostatní účastníky, filmový dokument žáci shlédli v klidu. Během filmu se vyskytly určité posměchy směrem k rodičům dívek. Důvodem tohoto posměchu bylo zaměstnání rodičů (vlastnili večerky, typické obchody s oblečením) Po skončení dokumentu se rozběhla diskuse na téma vietnamských obchodů ve městě Česká Lípa. I přesto, že většina účastníků na vietnamské prodejce a jejich obchodování měla ze začátku nemístné poznámky a nevhodné narážky, společně jsme došli k závěru, že jisté výhody tyto prodejny pro nás mají. Z vlastních zkušeností jsme dospěli k tomu, že každý z nás vietnamské prodejny navštěvuje, a že pro spoustu z nás mají přijatelnější cenové podmínky.

Po ukončení debaty na téma vietnamské obchody jsme začali diskutovat nad životem dívek. Snažili jsme se najít značné rozdíly v jejich a našem způsobu života. Žáci se rozpovídali

a sdělili mi vlastní zkušenosti s vietnamskými dětmi. Byla jsem překvapená, že mezi vietnamskou mládeží mají několik přátel. Jediný vietnamský chlapec, kterého jsem ve skupině měla, se k tomuto tématu moc nevyjadřoval, spíše se držel v ústraní a bylo na něm

znát, že mu toto téma není moc příjemné. Nevypytávala jsem se, jaký je jeho životní příběh, a proč se do dětského domova dostal. Vzhledem k tomu, že i děti se od tohoto tématu držely dál, pochopila jsem, že to pro něj je asi velice citlivá záležitost.

Všichni účastníci se mnou spolupracovali, vyjádřili své názory a diskuse byla přínosná. Atmosféra při této aktivitě byla přátelská, nevyskytovaly se žádné negativní poznámky a všichni účastníci byli k sobě vlídní.

25. září 2014 - Výroba typických vietnamských klobouků – důvodem, proč jsem do programu zařadila tuto činnost, bylo uvolnění a zabavení žáků. Během docházení do dětského domova jsem si také všimla, že výtvarné aktivity děti velmi baví.

Reflexe - dětem jsem rozdala předlohy klobouků, které jsem si předem připravila. Předlohy si následně všichni rozstříhali a slepili k sobě, aby utvořily typický tvar vietnamského klobouku. Jejich hlavním úkolem bylo vyzdobit si svůj klobouk podle jejich fantazie. K mému překvapení se žáci tohoto úkolu zhostili velmi dobře. Při zdobení klobouků se žáci rozpovídali a začali se mi svěřovat se svými životními příběhy a tím, jak se do dětského domova dostali. Děti byli při této aktivitě velmi přátelští a atmosféra byla velmi příjemná. Když měli všichni klobouky hotové, propojili jsme je gumičkou a vietnamský klobouk byl hotový. Při společné závěrečné diskusi, jsme došli k závěru, že takové aktivity děti baví.

Byla to jedna z mála činností, při které vznikla uvolněná atmosféra, všichni k sobě byli milí a komunikovali mezi sebou bez problémů.

8. 10. 2014 - Čínské písmo – záměrem této aktivity bylo, aby si žáci procvičili psaní čínských znaků. Prostřednictvím této aktivity jsem chtěla, aby si uvědomili, jak je psaní naší abecedy v porovnání s čínskými znaky jednoduché.

Reflexe - jako ukázkové kartičky čínského písma mi sloužily pracovní listy z knihy *Multi – kulty*⁷. Žákům jsem rozdala prázdné papíry a psací potřeby (aby mi Filip nemohl znovu říci, že si nebude plýtvat svoji náplň v propisce a tím pádem tu aktivitu nebude dělat). Poté jsem do dvojic rozdala předlohy s čínskými znaky. Žáci se pokoušeli co nejlépe napodobit čínské znaky.

Byla spokojena s tím, že žáci o aktivitu měli zájem a že se při ní dobře bavili a atmosféra byla velmi pohodová a přátelská. Možná to bylo také tím, že jsem po dětech

---

⁷ BODNÁROVÁ, D. *Multi kulti: menšiny v ČR: metodická příručka pro střední školy*. 1. vyd. Olomouc, ISBN 978-80-254-5583-8.

nechtěla jejich osobní názory, a že při ní nemusely přemýšlet. Na jednu stranu jsem také velmi litovala, že jsem pro ně neměla připravených více čínských slov, která by si mohli vyzkoušet. Pro příští spolupráci bych zvolila celou čínskou abecedu, aby si žáci vyzkoušeli tvořit věty, jména, cokoliv by je napadlo.

Bylo také znát, že už s dětmi delší dobu scházíme a našly jsme k sobě cestu a ze všech opadl ostych.

20. 11. 2014 - Dramatizace příběhu – cílem dramatizace příběhu „O zbojnicích“ bylo vytvořit a sehrát příběh ostatním dětem v dětském domově.

Reflexe - dramatizaci příběhu jsem zařadila na úplný konec programu. Jedním z důvodů bylo, aby se děti při posledních společných chvílích uvolnily a trochu se pobavily. Zároveň jsem také chtěla, aby děti představení odehrály i před ostatními dětmi v dětském domově. Naším dětským hercům jsem na začátku přečetla příběh o zbojnicích a podala návrh, jak bychom mohli hru připravit a odehrát.

Hned na začátku se mi všechny děti vzbouřily a odmítly se zúčastnit. Snažila jsem se je přemluvit, ale marně. Bylo mi řečeno, že na začátku programu jsem jim řekla, že všechny aktivity jsou dobrovolné. Abych byla upřímná, tak jsem na princip dobrovolnosti zapomněla a nenapadlo by mě, že mi to děti připomenou. S tetou Donnou jsme se děti snažily přemluvit, ale marně. Tím pádem tato činnost nebyla zrealizována.

Z celé této, pro mě nepříjemné události, mi bylo smutno. Vůbec mě nenapadlo, že by tato situace mohla nastat. Na druhou stranu chápu postoje dětí vůči této aktivitě. Jsou ve věku, kdy jsou jim takové aktivity nepříjemné.

11. 11. 2014 - Ruce – předem chci sama upozornit, že mnohem vhodnější by bylo, kdybych tuto aktivitu zařadila na začátek programu. Ale vzhledem k tomu, že mě tato aktivita napadla až skoro v samém závěru programu a chtěla jsem jí s žáky zrealizovat, svůj účel splnila.

Reflexe - žákům jsem rozdala papíry a každý měl za úkol obkreslit si ruku a následně jí vystříhnout, aby každý měl u sebe tu svou. K mému překvapení se do této aktivity pustili bez jakéhokoliv protestu. Žáci měli za úkol do každého prstu napsat jednu kladnou vlastnost, která je charakterizuje. Kladné vlastnosti jsem zvolila z toho důvodu, že pro mnohé z nás je obtížné napsat o sobě cokoliv pozitivního. A jak jsem si všimla, tak i žáci s tím měli značné problémy. U některých se nakonec ukázalo, že nedali dohromady ani pět kladných vlastností a psali tam spíše negativní. Poté, co všichni dopsali, dali jsme všechny „papírové ruce“ doprostřed, posadili jsme se do kruhu a snažili jsme se rozpoznat, která

ruka patří komu. Žákům toto nedělalo problémy. Párkrát se někdo spletl, občas některé vlastnosti k dětem neseseděly, ale nakonec jsme celou aktivitu zvládli v naprostém pořádku a klidu. Děti při této aktivitě byly přátelské.

9 Hodnocení programu

Před začátkem programu „*Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného*“, jsem si stanovila několik základních cílů, ke kterým jsem postupně v průběhu realizace programu docházela. Nejdůležitějším z cílů pro mě bylo prostřednictvím programu přispět ke zlepšení vztahů v rodinné skupině, kde jsem program uskutečňovala. Ke všem stanoveným cílům jsem docházela na základě různorodě volených aktivit. Volila jsem aktivity, u kterých žáci měli možnost svobodně se vyjadřovat. Vedla jsem je k všestranné a otevřené komunikaci, kdy měli vždy prostor vyjádřit svůj názor či nesouhlas s některými výroky.

Před každou aktivitou jsem žáky seznámila s danou činností a jejím postupem, popř. s případnými pomůckami, které byli k jednotlivým aktivitám potřeba. Žáci prostřednictvím spolupráce a komunikace plnili zadané činnosti se zájmem. I přesto, že skupina prošla před mým nástupem do dětského domova všemi fázemi vývoje skupiny, hned při druhém bloku se mi stalo, že jsme se dostali do fáze bouření. Jeden chlapec Filip začal sabotovat všechny aktivity. Jeho chování ovlivnilo celou skupinu a atmosféra při ní pro mě byla velmi nepříjemná. Několikrát se mi v průběhu programu stalo, že názory žáků směřovaly až k rasistickým poznámkám. V tuto chvíli jsem konfrontaci přerušila a snažila jsem se názory žáků usměrňovat. Jsem si ovšem vědoma toho, že se názory žáků na danou problematiku během tří měsíců, kdy jsem do dětského domova docházela moc nezměnily. Pro mě jedním z nejdůležitějších cílů bylo prostřednictvím programu „*Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného*“ přispět ke zlepšení vztahů v rodinné skupině. Jsem toho názoru, že během tak krátké doby jsem nijak výrazně nemohla ovlivnit vztahy mezi svěřenci dětského domova. Ale při ukončení programu jsem si přece jen všimla, jak se vztahy mezi jednotlivými účastníky zlepšily. Dokázali mezi sebou bez problémů komunikovat, rozhovory probíhaly bez zbytečných narážek a urážek. Takže by se dalo říci, že vztahy mezi jednotlivými dětmi z dětského domova prošly určitým pokrokem.

Vybrala jsem si téma, které je v současné době velmi diskutovatelné a je zapotřebí, aby se i děti v dětských domovech seznamovaly s problematikou multikulturní výchovy, protože je to problematika, která se dětí přímo týká. Často se stává, že právě v dětských domovech se setkávají děti různých národnostních menšin. Pro větší část účastníků to bylo zajímavé a hodnotné téma, při kterém se dozvěděli nové informace a které budou moci využít v osobním životě.

Za slabou stránku programu považuji nedostatečný časový prostor, který jsem na

realizaci programu měla a nízký počet účastníků programu, který se často v průběhu měnil. Před mým příchodem do dětského domova děti měly velmi nízké povědomí o multikulturní výchově. Vzhledem k tomu, že většina dětí měla specifické poruchy učení, samotná realizace některých aktivit vyžadovala delší přípravu a opakování postupu činností.

Program „*Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného*“, je vytvořen jako komplex činností, které nás uvádí do problematiky národnostních menšin a jejich vzájemných vztahů. Seznamuje nás s danou menšinou, životním stylem, tradicemi a zvyky a kulturními zajímavostmi. Program zaměřený na multikulturní výchovu byl primárně sestaven pro realizaci a práci s dětmi v dětském domově. Před příchodem do dětského domova jsem už měla informace o složení dětí ve skupině. Chtěla jsem, aby se děti dozvěděly o každé menšině dostatek informací a vyzkoušely si praktické dovednosti.

Program může sloužit jako vzdělávací materiál pro realizaci podobných programů. I přesto, že program byl vytvořen pro specifickou skupinu dětského domova, je možné ho realizovat i v jiných vzdělávacích institucích s jinou cílovou skupinou. Celý tento program by bylo vhodné realizovat na základních školách ve školních klubech. Myslím, že by bylo vhodné program použít i na středních školách v rámci projektových dnů. Celý program je možné přizpůsobit vůči členům, kteří se nachází ve skupině. Ideální by bylo ve vybrané vzdělávací instituci uskutečnit celý program, aby byly pozorovatelné výsledky. Po zkušenosti vím, že výsledky mé práce byly viditelné i po uvedení zkrácené verze programu. Po ukončení programu vím, že bych do příští realizace takového programu zapojila více aktivit na romskou menšinu, se kterými se děti setkávaly nejčastěji. V příloze je univerzální hodnotící dotazník, který lektorovi může sloužit jako zpětná vazba. Já jsem bohužel neměla příležitost dětem z dětského domova dotazník dát, protože po ukončení programu mi nebyla následně povolena závěrečná reflexe s účastníky programu.

9.1 SWOT analýza programu

SWOT analýza – metoda při které zjišťujeme silné a slabé stránky programu, ve vztahu k možným příležitostem a hrozbám, jejichž tvůrcem je vnější prostředí.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • zajímavé a v současné době velmi diskutované téma • problematika, která se dětí přímo dotýká <ul style="list-style-type: none"> • děti romského a vietnamského původu ve skupině • zlepšení vztahů mezi dětmi v dětském domově • žáci se dozvěděli spoustu informací nejenom o MKV, ale i o národnostních menšinách žijící na našem území <ul style="list-style-type: none"> • vlastní zdroje financování • pozitivní vnímání tématu 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatečná gramotnost účastníků programu <ul style="list-style-type: none"> • nízký počet účastníků • nespokojenost jednoho z účastníků (časté rušení, nevhodné poznámky) <ul style="list-style-type: none"> • nízké povědomí o MKV • nedostatečný časový prostor pro realizaci programu
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • využití nově získaných informací v dalším vzdělávání <ul style="list-style-type: none"> • zabránění konfliktů • využití nově získaných informací v osobním životě 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatečná informovanost žáků v problematice MKV • vztahy mezi účastníky programu

Tabulka 14: SWOT analýza programu

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit, zrealizovat a následně vyhodnotit účinnost programu, který byl zaměřen na multikulturní výchovu v dětském domově. Program jsem vytvořila jako komplex činností zaměřených na jednotlivé národnostní menšiny vyskytující se na českém území. Aktivity jsem směřovala na všeobecné informace o jednotlivých národnostech, jejich typického stylu života, tradic a zvyků.

Po dlouhém rozhodování mi realizace programu byla umožněna v Dětském domově v České Lípě. Při rozhodování o místu, kde bych ráda realizovala svůj program, jsem si dlouho nebyla jistá, ale nakonec jsem velmi ráda, že jsem si pro uskutečnění programu vybrala právě Dětský domov v České Lípě. Myslím, že je velmi důležité, aby se děti žijící v dětských domovech blíže seznamovaly s dětmi odlišných národnostních menšin.

Během programu žáci měli možnost se blíže seznámit s jednotlivými národnostními menšinami. Získali základní informace o lidech odlišných etnik, jejich kultuře a tradicích. Výukové metody jsem volila tak, aby pro žáky byly nové, přijatelné jejich věku a jejich rozumovým schopnostem.

I přesto, že program byl primárně vytvořen pro realizaci v dětském domově a pro specifickou skupinu, je program realizovatelný i v ostatních vzdělávacích institucích s jinou smíšenou skupinou. Je možné ho přizpůsobovat určitým národnostem, které máme v dané skupině. Program slouží jako vzdělávací materiál, který je vhodný uvádět také na základních školách ve školních klubech, na středních školách, ale také v rámci různých projektových dnů.

Závěrem bych chtěla uvést, že i přes to, že příprava a samotná realizace programu vyžadovala velký časový prostor, jsem ráda, že jsem se do problematiky multikulturní výchovy v dětském domově pustila. Čas strávený nad přípravou a čas strávený s dětmi v dětském domově byl přínosem a obohacením. Uvědomila jsem si, jak důležité jsou pro tuto činnost zkušenosti získané nejen z praxe, ale i z vlastního života. Samozřejmě, že z mé strany nebyl program zcela bez nedostatků, ale tyto nedostatky беру jako velké poučení pro další spolupráci v programech zaměřených na multikulturní výchovu a další spolupráci s dětmi nejen z dětského domova, ve které bych ráda pokračovala.

Použitá literatura a zdroje

Literatura

BERÁNKOVÁ, K. a MRÁZOVÁ E., 2008. *Každý je důležitý - vzájemně se poznávejme!:* (metodické náměty pro multikulturní výchovu). 1. vyd. Ústí nad Labem, ISBN 978-80-7414-052-5.

BODNÁROVÁ, D. *Multi kulti: menšiny v ČR: metodická příručka pro střední školy*. 1. vyd. Olomouc, ISBN 978-80-254-5583-8.

Interkulturní vzdělávání. Editor Jan Buryánek. Praha: Člověk v tísni, 2005, ISBN 8090351050.

CÍLKOVÁ, E., P. BOREŠOVÁ., 2007. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. 1. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-238-6.

ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Editor Jiří Kocourek, Eva Pechová. Jinočany: H, 2006, Multikulturní inspirace. ISBN 80-731-9055-9

DOBIÁŠOVÁ, HORŇÁKOVÁ., 2011. *Exran: Aktivita zaměřené na témata xenofobie, rasismu, exran extremismu, neonacismu a antisemitismu*. Brno, Centrum multikulturních aktivit.

GEIST, B., *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, ISBN 80-85605-28-7.

IVANOVÁ, K., L. ŠPIRUDOVÁ a J. KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství I*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, ISBN 8024712121.

KOCIÁNOVÁ, KOŠÁK, VALŮCH, ZEMAN., 2008. *Průřezník: aneb jak začít s průřezovými tématy*. Člověk v tísni: Varianty.

KOSOVÁ, Zuzana. *Multikulturalismus jako důsledek globalizace*. Brno, 2009. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ PEDAGOGICKÁ FAKULTA KATEDRA OBČANSKÉ VÝCHOVY. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.

LAUBEOVÁ, Laura. *Zpráva Českého helsinského výboru* Praha, 2003, 35 s.

LHOŤAN, L., 2012. *Rozmanitostí proti předsudkům: Romové, Vietnamci, Muslimové a Ukrajinci v České republice*. 1. vyd.. ISBN 978-80904932-2-3.

Malý etnologický slovník. Editor Josef Jančář. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011, ISBN 9788087261705.

MAŇÁK, J., ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, ISBN 80-7315-039-5.

MERTLÍKOVÁ, J., 2008. *Analýza tvorby cílů dětských domovů v ČR*. Brno, Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

Multicultural education reform: Reforma multikulturního vzdělávání., 2003. Praha.

Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi., 2010. Praha, Národní institut dětí a mládeže, ISBN 978-80-86784-91-5.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. Editor Jiří Kotásek. Praha: Tauris, 2001, ISBN 8021103728.

NAVRÁTIL, P., *Romové v české společnosti.*, 2003, Praha, Vyd. 1. Portál, ISBN 80-717-8741-8.

PRŮCHA, J., 2006. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-807-3875-022.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, MAREŠ, J., 1998- *Pedagogický slovník*. 2. rozš. přeprac. vyd. Praha: Portál, ISBN 8071782521.

PTÁČEK, R., H. KUŽELOVÁ a L. ČELEDOVÁ., 2011. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, ISBN 978-80-7421-040-2.

Romské děti žijící mimo vlastní rodinu., 2007. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.

Šišková T., 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. 2. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-807-3671-822.

ŠVINGALOVÁ, D., 2007. *Úvod do multikulturní výchovy*. 1.vyd. Liberec, ISBN 978-809-0395-305.

TYPOVSKÁ, L., KAMÍN, T. *Problémy sociálního soužití*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

Internetové zdroje

Dětský domov: Česká Lípa. [online]. [vid. 6. 5. 2015]. Dostupné z: <http://ddcl.webgarden.cz/>

Diskuse: Desatero zásad etické a účinné diskuse [online]. [vid 19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.agora-praha.cz/page-57/desatero-zasad-eticke-a-ucine-diskuze/>

Lidská práva: Aktivita pro inspiraci [online]. [vid. 18. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/aktivity-k-lidskym-pravum-aktivity-vedene-v-lekci-jsou-vhodne-pro-vsechny-typy-skol-zs-sos-gym-uprava-je-individualni>

Národnost v pubertě: Aňa, Lesha a Vania. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte>

Národnost v pubertě: Jak byla Jitka chudá. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte/211562210340002-jak-byla-jitka-chuda/>

Národnost v pubertě: Mari a Lili. [online]. [vid. 16. 5. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10389790616-narodnost-v-puberte/211562210340001-mari-a-lili/>

RVP: Multikulturní výchova. [online]. [vid. 29. 8. 2014]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-V-RVP.html/>

Rámcový vzdělávací program: Základní vzdělávání. [online]. [vid. 5. 10. 2014]. Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>

Sbírka zákonů. č. 109/2002 ze dne 5. února o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. 5. února 2002. Praha: Ministerstvo vnitra, 2002. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf>

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*[online]. [vid. 14. 5. 2015]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

Ústavní péče: Ústavní výchova. [online]. [vid. 17. 11. 2014]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece

Vláda ČR. *Národnostně menšinová politika* [online]. 2009 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/narodnostni-mensiny-15935/>

Seznam příloh

- A. Slovníček pojmů týkající se multikulturní výchovy
- B. Hodnocení programu
- C. Práce žáků
- D. Hodnotící dotazník

Příloha A Slovníček pojmů týkající se multikulturní výchovy

Akulturace

Akulturace znamená nevědomé i vědomé změny v kulturních vzorech, které jsou způsobené intenzivním kontaktem dvou odlišných autonomních sociokulturních systémů.

Akulturace je:

- Proces sociálního učení, kterým jedinec nebo skupina získává a osvojuje si přímou a déletrvající interakci s cizí kulturou charakteristické znaky a kultury. Rozumí se tím také výsledek tohoto procesu, který se dá považovat za interkulturní sociální proces.

- Předávání nové přizpůsobené kultury z generace na generaci.
- Adaptaci člena cizí skupiny na chování vlastní skupiny (Geist, 1992)

Asimilace

Asimilaci rozumíme jako postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury, tak že jeho původní znaky se postupně ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní přejímané kultury. V průběhu nenásilné a přirozené asimilace, dochází k vzájemnému obohacování participujících etnických společenství. (Ivanová, 2005)

Enkulturace

Proces enkulturace se týká kulturní vize společnosti, především jejich kulturních hodnot. Je to proces, kterým se předávají kulturní vize a jejich interpretace, významy. Konkrétně to znamená, že každá společnost, chce – li přežít, se musí postarat o to, aby své další generaci, předala důležité významy.

Člověk, který se narodí do určité kultury, se musí naučit chápat významy jednotlivých věcí, ale také celého světa, který jej obklopuje. Bez tohoto vědění není totiž schopen ve společnosti žít, protože by jí nerozuměl. (Ivanová, 2005)

Etnicita

„Etnicita je souhrn kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, formulujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitou.“ (Průcha 2006, s. 29). Etnicita, je pro MKV pojmem klíčovým. Etnicita je tedy souhrn vlastností či znaků vymezujících etnikum, které úzce souvisí s prvky dané kultury.

Etnické vědomí (etnická identita)

Podle Průchy je etnické vědomí: *“Uvědomování si, procitování sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených znaků etnicity nebo rodového původu. Je souhrnem názorů na původ, etnický prostor (vlast), historické osudy, postavení, úlohu a povahu vlastního etnika a na jeho místo mezi ostatními etniky.”* (Průcha 2006, s. 30)

Etnikum

Výraz „etnikum“ pochází ze staré řečtiny, ve které slovo *ethnos* znamená „kmen, rasa a národ“. Dle toho se dá usuzovat, že teorie o etnickém rozlišení lidstva má velmi staré kořeny. Etnikum můžeme chápat jako skupinu lidí, která má společný historický původ, obvykle společný jazyk, mentalitu, sdílí stejnou kulturu a odlišují se od ostatních skupin. Každé etnikum se tedy vyznačuje svou vlastní etnicitou. (Průcha 2006, s. 29)

Integrace

Integrace znamená začlenění jednotlivce do skupiny nebo do většinové společnosti bez ztráty vlastní identity. Na rozdíl od asimilace je to proces oboustranný a náročný, jak pro ty co se integrovat chtějí, tak i pro ty, mezi něž se integrujeme. Podmínkou pro úspěšnou integraci do určité skupiny tedy je to, že většinová společnost do určité míry odlišnost integrujícího akceptuje, a že mu pro jeho integraci vytvoří vhodné podmínky.

Národ

„Národ můžeme definovat jako historicky podmíněný lidský výtvar, jako politický projekt reagující na prudké sociokulturní změny (industrializaci a modernizaci), jako specifický sociopolitický útvar, jako kolektivní identitu založenou na společném vědomí charakteristické sounáležitosti (vědomí „my“), jenž vyplývá ze společných dějin (často i území) a kultury – zejména jazyka, a také vůle po zachování této skupiny ve formě státu.“ (Varianty)

Národnost

Národnost je většinou vnímána jako příslušnost k určitému národu nebo etniku. Podle statistické komise OSN se doporučuje zjišťovat národnost obyvatel na základě tohoto vymezení: *„příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou, které ji odlišuje od ostatní populace.“* (Ivanová, 2005, s. 22)

Národnost jako příslušnost k určitému národu je v dnešní době chápána ve dvojitým smyslu pojmu národ a to ve smyslu etnickém a ve smyslu politickém.

Ve smyslu etnickém se jedná především o soubor osob, které mají společný jazyk, společnou historii, tradice a zvyky, společným územím. Oproti tomu národ ve smyslu politickém je soubor občanů určitého státu, jedná se tedy o soubor osob se státní příslušností státu. (Ivanová, 2005)

Národnostní menšina

Národnostní menšinu ze sociologického pohledu můžeme vymezovat jako sociální skupinu, která:

- *je podřízenou částí komplexních státních společenstev*
- *má zvláštní fyzické nebo kulturní rysy, které jsou dominantní společností takto vnímány*
- *vyznačuje se sebeuvědoměním, vnitřní soudržností; členy skupiny spojují osobité rysy, které mohou přinášet společenské znevýhodnění*
- *členství v menšině se přenáší dědičností, která spojuje následující generace dokonce i tehdy, když chybí snadno rozlišitelné zvláštní a kulturní nebo fyzické vlastnosti*
- *příslušníci z menšin mají tendenci uzavírat manželství uvnitř skupiny* (Typovská, 1999, s. 2)

Předsudek

Předsudky představují zvláštní komplex mnohdy nezdůvodněných postojů a stanovisek, které si lidé osvojují docela nenápadně pod vlivem prostředí, nebo je také často převezmou od nějaké „autority“.

„Předsudek je tedy citově determinovaný soud, který je ve vzájemném vztahu s diskriminací. Jde o zvláštní druh rigidních, fixovaných a převážně afektivně založených postojů, podle kterých člověk často posuzuje jedince patřící k určité skupině negativně a bez individuálních zkušeností – tedy jen na základě skupinové příslušnosti.“ (Typovská, 1999, s. 18)

Rasismus

Výraz rasismus je v naší zemi pojmem dosti známým. Mohli bychom ho vysvětlit jako diskriminační teorii, která hlásá nerovnosti mezi lidskými rasami. Často ho můžeme

spojovat s genocidou.

Charakterizovat ho tedy můžeme jako společenské přesvědčení, které jsme z velké části získali výchovou a které v průběhu našeho života můžeme změnit. Zpravidla ho spojujeme s nějakou ideologií, jako je například patriotismus anebo nacionalismus. Šišková definuje rasismus jako „*Rasismus je ideologie či přesvědčení, které předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Rasové teorie jsou podloženy představou, že lidstvo je původně rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasy jsou pak tvůrčí a jsou nositeli civilizace a pokroku, jsou určeny k vládnutí. Nižší rasy jsou charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti a je třeba je vést.*“ (Šišková, 1998, s. 199.)

Socializace

Socializace je proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy dané skupiny, její hodnoty a učí se sociálním rolím, které jsou spojené s určitými pozicemi ve skupině a dalším dovednostem a schopnostem. Socializaci můžeme považovat za základní mechanismus zvnitřňování objektivní reality. Týká se především pravidel, norem a institucí. To jsou také hlavní nástroje organizování společností a jsou vždy propojené s hodnotami kulturními. Z toho vyplývá vzájemné propojenost procesů enkulturace a socializace. (Ivanová, 2005)

Příloha B Hodnocení programu

Dětský domov, Česká Lípa Mariánská 570, 470 01

příspěvková organizace

tel: 487825109, fax: 487521613, IČO:498643360

email: detsky_domov@volny.cz

V České Lípě 30. 11. 2014

Věc: Hodnocení programu Michaela Špindlerová

Slečna Michaela Špindlerová vykonávala praxi v Dětském domově v České Lípě od září do listopadu 2014, vždy jednou týdně. Postupně se seznámila s režimem dne, individuálními potřebami jednotlivých dětí i s pedagogickými pracovníky. Na začátku slečna Špindlerová byla seznámena s BOZP, a seznámena s mlčenlivostí, ohledně vnitřních informací dětského domova.

Slečna Špindlerová vykonávala praxi v rámci své bakalářské práce „Multikulturní výchova“. S většími dětmi si pak i následně sama zrealizovala i několik zajímavých témat, jako např. Romská menšina, Vietnamská menšina apod. S dětmi měla navázaný velmi pěkný vztah, vždy byla připravená a k dětem vstřícná. Z každého výstupu si pak zpracovala svou reflexi. V dětském domově se orientovala velmi dobře, práci s dětmi měla vždy dobře promyšlenou, systematicky vedenou, nikdy nešetřila pochvalou a motivací, což je velmi důležitou součástí. Mimo jiné pomáhala s doučováním mladších dětí, věnovala se 8-letému autistickému chlapci.

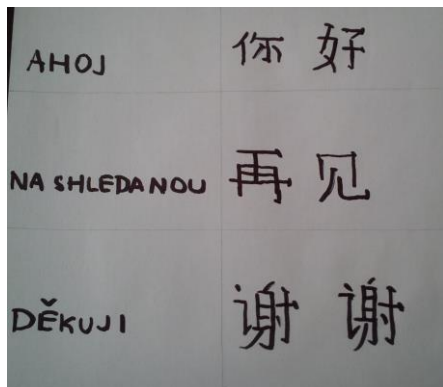
Myslím si, že svoji praxi v dětském domově odvedla velmi dobře v rámci svých dosavadních zkušeností. Dětský domov je pro tak mladé lidi vždy velkou neznámou a zároveň velkou výzvou.

Slečně Michaela Špindlerové patří mé velké poděkování za svoji praxi a s našimi dětmi.

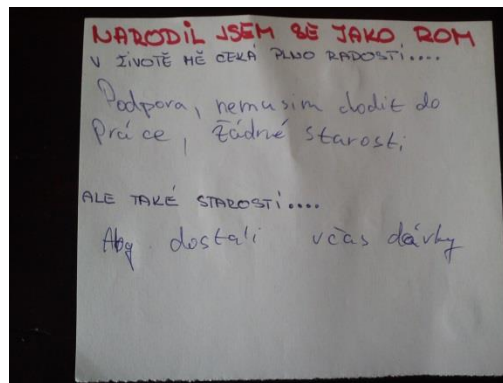
Hodnocení vypracovala: Donna Revajová

vedoucí vychovatelka

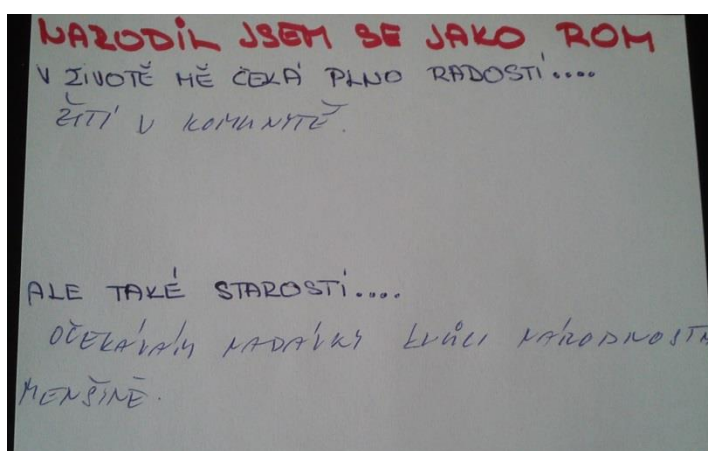
Příloha C Práce žáků

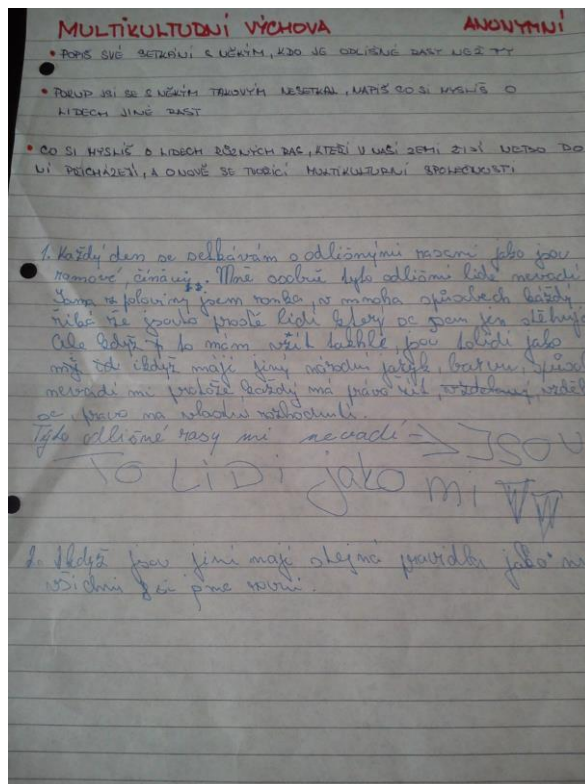
Obrázek 4 Čínské písmo

Obrázek 3 Narodil jsem se jako Rom...

Obrázek 2 Narodil jsem se jako Rom...

Obrázek 5 Úvaha na téma multikulturní výchova

Obrázek 1 Vietnamské klobouky

PŘÍLOHA D Hodnotící dotazník

„Jsme lidé různých národností, ale přesto máme tolik společného“

1. Jak jsi se cítil/a během jednotlivých bloků?

2. Který z bloků se Ti líbil nejvíce? Můžeš napsat více možností.

.....
.....

3. Jaké jsi měl/a pocity během aktivit, které se dotýkaly přímo dětí z dětského domova?
(Aktivity zaměřené na Romskou a Vietnamskou menšinu)

4. Změnili se Tvé pocity, názory na ostatní děti z domova?

.....

5. Pozoroval/a jsi změny ve vztahu k ostatním dětem?

.....

6. Jaké byly Tvé pocity, při poslouchání životních příběhů ostatních?

7. Myslíš si, že zrealizovaný program na téma Multikulturní výchova byl pro Tebe přínosem?

.....
.....

8. Chtěl/a by si, aby se i v budoucnu v dětském domově realizovaly programy podobného typu?

.....
.....